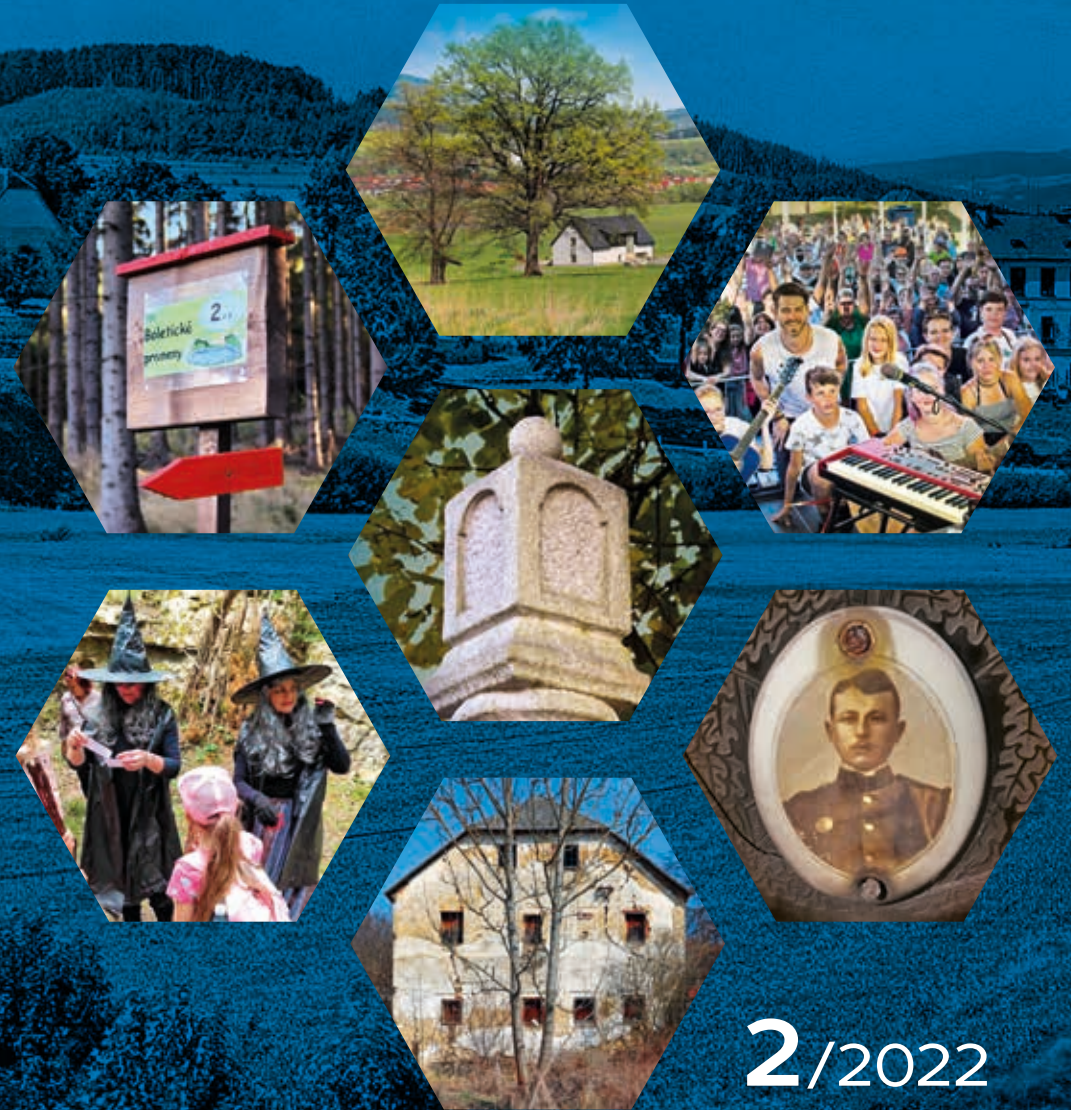

MOZAIKA

Toulky časem a krajinou Kájovska

2/2022

Duch doby

ISSN 2571-3698

02

Pohled na Mezipotočí z ptačí perspektivy, foto Josef Beňo, 2022

DUCH DOBY – 2/2022

„Slovo muže dělá stín“ (O duchu doby) / Jiří Dvořáček	2
Boletické prameny / Josef Beňo	5
Vojín Johann Wagner a jeho hrob na kájovském hřbitově / Jiří Dvořák	11
Fotokvíz - U potoka roste kvítí / Marcela Paloudová	16
Mezipotočí / Josef Beňo - Leona Hradecká	20
Fotografie z Mezipotočí	23
Knížka o válce, která nesměla vyjít / Antonín Pelíšek	26
Černý pes v Maurer Hölzl / Josef Beňo	29
Přelštice / Josef Beňo - Leona Hradecká	32
Fotogalerie / Novákovi, Kateřina Nováková (rod. archiv Zelmanových), Štěpkovi, Josef Beňo	34
Ze života v obci / Lenka Augustinová, Štěpánka Cimlová, Leona Hradecká, Alena Slámová, Dan Vejvoda, Miloslava Vejvodová	37
Kamenná Boží muka u Přelštic / Josef Beňo	45
Chvála Mozaiky / Jitka Radimská	49

Authors © Lenka Augustinová - Josef Batík - Josef Beňo - Štěpánka Cimlová - Jiří Dvořáček - Michal Dvořáček - Jiří Dvořák - Leona Hradecká - Marcela Paloudová - Antonín Pelíšek - Jitka Radimská - Alena Slámová - Dan Vejvoda - Miloslava Vejvodová, 2022

MOZAIKA, TOULKY ČASEM A KRAJINOU KÁJOVSKA, kulturně-společenská revue.

Periodický tisk územního samosprávného celku registrovaný u MK ČR pod č. E 23535, vychází 3x ročně. Vydavatel: Obec Kájov, Kájovská 100, 382 21 Kájov, IČO : 00245933. Přípravu obsahu koordinuje ediční komise rady obce ve složení: prof. PhDr. Jitka Radimská, Dr. (předsedkyně), MUDr. Jiří Dvořáček, Mgr. Marcela Paloudová. Jazyková redakce Magdaléna Radimská. Kontakty: tel: +420 380 731 237, e-mail: mozaika@ou-kajov.cz, web: <http://www.kajov.eu>. Uzávěrky jednotlivých čísel 31. leden, 31. květen a 30. září. Tematické číslo Duch doby 2/2022 vyšlo dne 30. 9. 2022. Zdarma pro občany Kájova. ISSN 2571-3698

Chvála Mozaiky

Jitka Radimská

Nikdy jsem si nemyslela, že dělat časopis může být takové dobrodružství. Detektivka s otevřeným koncem, protože člověk nikdy neví, jak budou čtenáři reagovat, až se jim dostane do ruky. Začít, tj. dát dohromady solidní redakční tým a vymyslet koncept, nebylo kupodivu to nejtěžší. Zvláště když se nám podařilo rozřešit první velkou rošádu při debatách o jeho názvu - mozaika jako skládanka a zvukomalebné slůvko toulky jako pozvání k procházkám krajinou přírody a paměti dob minulých i současných. Rámec byl vymezen, ale bude o čem psát po celé čtyři roky? Najdeme dost nosných témat, které se mají vázat k místu naší obce, která má deset osad a členitou geografickou i demografickou strukturu? Naštěstí se nám podařilo oslovit zajímavé osobnosti a získat renomované autory, kteří s námi spolupracovali. Všem bez rozdílu patří velký dík, jejich zásluhou jsme mohli stále přinášet pestrou skladbu zajímavého a kvalitního čtení. Vysokou latku pro naši společensko-kulturní revue nastavil také zkušený grafik a vydavatel Tomáš Halama, který nic neoponechal náhodě, vždy dbal na výběr kvalitních fotografických příloh, obrazové složky a sazbu. Odměnou nám všem byl nezapomenutelný pocit, když jsme drželi v ruce výtisky přivezené z tiskárny. V tu chvíli byly zapomenuty hodiny strávené u počítače, stres, že nestihneme uzávěrku, zklamání, že se něco nedařilo tak, jak jsme si naplánovali. Stejným pohlazením po duši pak jsou dvě ocenění, která Mozaika získala ve dvou různých celostátních soutěžích.

Obecní zpravodaj roku 2021

Celostátní soutěž O nejlepší obecní či městský zpravodaj již po jedenácté vyhlásilo občanské sdružení Civipolis o.p.s. a Sdružení místních samospráv ČR. Do soutěže bylo zasláno 227 tiskem vydávaných zpravodajů.

V kategorii obecních a městských zpravodajů získaly 1. místo Hrdějovické listy a Pilníkovský zpravodaj.

Kromě toho porota ocenila **jediným čestným uznáním** jako zajímavý a netradiční zpravodaj NAŠI MOZAIKU!

Celkové pořadí naleznete zde: [HYPERLINK https://c3c45f26ea.clvaw-cdnwnd.com/94e0d66072345945177b5cc9ca549044/200000204-c77e1c77e3/Vyh%C3%A1%C5%A1-en%C3%AD%20vysledku_TZ_FINAL.pdf?ph=c3c45f26ea](https://c3c45f26ea.clvaw-cdnwnd.com/94e0d66072345945177b5cc9ca549044/200000204-c77e1c77e3/Vyh%C3%A1%C5%A1-en%C3%AD%20vysledku_TZ_FINAL.pdf?ph=c3c45f26ea) Vyhlášení výsledku_TZ_FINAL.pdf (clvaw-cdnwnd.com)

Zlatý středník 2021

Soutěž Zlatý středník oceňuje nejlepší komunikační projekty a firemní média. Odborné poroty udělily 33 zlatých cen z celkových 91 ocenění na stupních vítězů. Patnáct porot posuzovalo 571 přihlášek projektů ve 30 soutěžních kategoriích.

V kategorii Externí tištěný časopis a noviny zabodovala i naše Mozaika, toulky časem a krajinou Kájovska, kulturně-společenská revue, která v obrovské konkurenci získala **první ze tří udělených čestných uznání**.

Odkaz na výsledkovou listinu zde: <https://www.mediaguru.cz/clanky/2022/09/zlaty-strednik-osobnosti-pr-je-sticha-agenturou-msl/>

Sdílet ducha doby

Jitka Radimská

Do Kájova jsme se s manželem a synem přistěhovali v roce 1981, on však toto místo poznal v šedesátých letech při letních praxích a brigádách. I když nejsme místní rodáci, Kájov se stal naším domovem, místem, kde jsme prožili podstatnou část svých životů. Já však byla v nevýhodě v tom, že jsem do práce dojížděla jinam. S rozvojem nové výstavby v Kájově i osadách bylo takových dojíždějících osadníků mnohem víc, a tak mě zaujala možnost založit časopis, jehož první číslo mělo příznačný název Cesta k domovu. Po čtyřech letech listujete jedenáctým číslem našeho časopisu a nastal čas se ohlédnout, ale i zamyslet, jak pokračovat.

Dnešní číslo přináší zajímavé procházky dvěma osadami, které hraničí s kdysi důležitým centrem pracovních příležitostí Větrním i se zjištěným a stále nepřístupným vojenským újezdem Boletice. Projdeme se po zarostlých chodíčkách kolem Přelštic (Boletické prameny), pěšinami kolem Mezipotočí (U potoka roste kvítí), zastavíme u obnovených božích muk (Kamenná boží muka u Přelštic), připomeneme zapomenuté rodáky (Vojín Johann Wagner) a místní legendy (Černý pes v Maurer Hölzl), přineseme osobní svědectví o životě a soužití obyvatel různorodého původu, z nichž někteří byli místní a jiní náplava, jak bychom řekli dnešním žargonem (Knížka o válce, která nesměla vyjít). A také zamýšlení k aktuálnímu tématu Duch doby, uvedenému citátem z Andersenovy pohádky Stín („Slovo muže dělá stín“), fotogalerii z rodinných i osobních archívů a oblíbenou rubriku Ze života obce, která rekapituluje jarní a letní aktivity spolků i osadních sdružení.

A co nás čeká dál? Poslední číslo Mozaiky vyjde v netradiční podobě nástěnného kalendáře, který uzavře čtvrtý ročník ediční řady Mozaiky. Dokončili jsme původně plánovaná témata, takže se budeme zamýšlet nad tím, jak pokračovat, jaká témata nabídnout, jaké nové rubriky, osobnosti a události zařadit, jak dát prostor mladé generaci, aby se mohla zapojit do ediční i autorské práce svými příspěvky a převzít časem štafetu, aby časopis přežil další (doufejme víc než čtyřleté funkční období jednoho zastupitelstva). Jde o jedinečnou příležitost sdílet ducha doby a s lidmi se o nějakou myšlenku podělit. „*Lidé musí spolu mluvit, mají-li se domluvit.*“ Antoine de Saint-Exupéry (1900-1944)

Slovo muže dělá stín

(O duchu doby)

Jiří Dvořáček

Hans Christian Andersen vyprávěl někdy zvláštní pohádky. Třeba tu o učenci, který sledoval svůj vlastní stín a jednou se rozhodl stín vybědnout, ať se sám vydá svobodně do světa. Stín začal vypadat jako člověk, jako bytosti neautentické se mu velice dařilo, velmi zbohatl, a když se po letech vrátil k učenci, chudému, jak správně učenci bývají, nabídl mu, že ho vezme do bohatého světa s sebou, ale učenec měl svému původnímu stínu dělat stín. Pomineme teď další osudy učence a stínu (jestli čekáte, že stín byl potrestán jako ve správné pohádce, tak nikoli, napsal to přeci Andersen), pro tuhle chvíli je tento příběh hezkým znázorněním toho, jak naše vlastní „konstrukty“ (hlavně stíny a všelijací jiní „duchové“) můžou začít samy žít, dokonce můžou ztloustnout a vydávat se za nás samotné, ale pořád jsou to jen naše stíny.

Duch doby může být jednou takovou bytostí. Spojení "duch doby" používáme pro vyjádření charakteru určitého období nebo pro jednoduchý popis lidských hodnot a způsobu myšlení v té době. Děláme to více při ohlžení se zpět a téměř vždy jako shovívavou omluvu či výmluvu pro věci, které nám zní dnes komplikovaně pochopitelné či přímo neomluvitelné (všimněte si nápadné podoby ducha doby s povahou stínu). „Takový byl duch doby“, říkáme pak blahosklonně. Minulost se může bránit jen těžce. Netuší, jaký duch doby jí budoucí generace přisoudily, stejně jako my dnes netušíme – přes všechny naše snahy situaci ovlivnit –, co lidé po nás vypíchnou jako důležité znaky doby naší. Stejně jako mnoho jiných duchů, je i tento Duch doby umělým konstruktem a jako každý umělý konstrukt realitu zkresluje a mlží. Při formulování ducha nějaké dřívější doby taháme jen své vlastní představy, stejně jako stín je zprvu přesným odrazem svého pána. Ale jak nám připomíná ona pohádka, můžeme zapomenout, že duch doby je naším stínem a lidé s ním můžou zacházet jako s opravdovou bytostí.

A to vadí. Duch doby je krutý duch. Stvořili jsme ho jen z několika znaků a hodnot, které se nám zdají být zrovna důležité, a milion ostatních jsme pominuli, a tak postupně upadnou do zapomnění. A plochý a nepřilíš barevný duch doby ovládne prostor. Vždyť se jen podívejme, jaký duch doby nedávne vyvstává z našich článků. Války, revoluce, chaos, nacionální a pak třídní běsnění, opouštění sídel, pohyby lidí, zpřetrhání tradic, zapomínání hodnot ... Jistě taková byla doba velké části 20. století. Přesto v ní lidé chtěli žít své životy co nejlépe. Lidé i v dobách krušných téměř jistě žili barevné životy a zažívali celé spektrum citů jako v dobách veselých. Milovali se, radovali se, chodili jistě někdy na ryby, obdivovali květy na jaře ... Po uplynutí času se barevnosti zapomenou, vyblednou vedle tragických historických událostí, zůstane pár momentů (a skoro nikdy to nejsou prosté lidské radosti) a Duch doby je na světě.

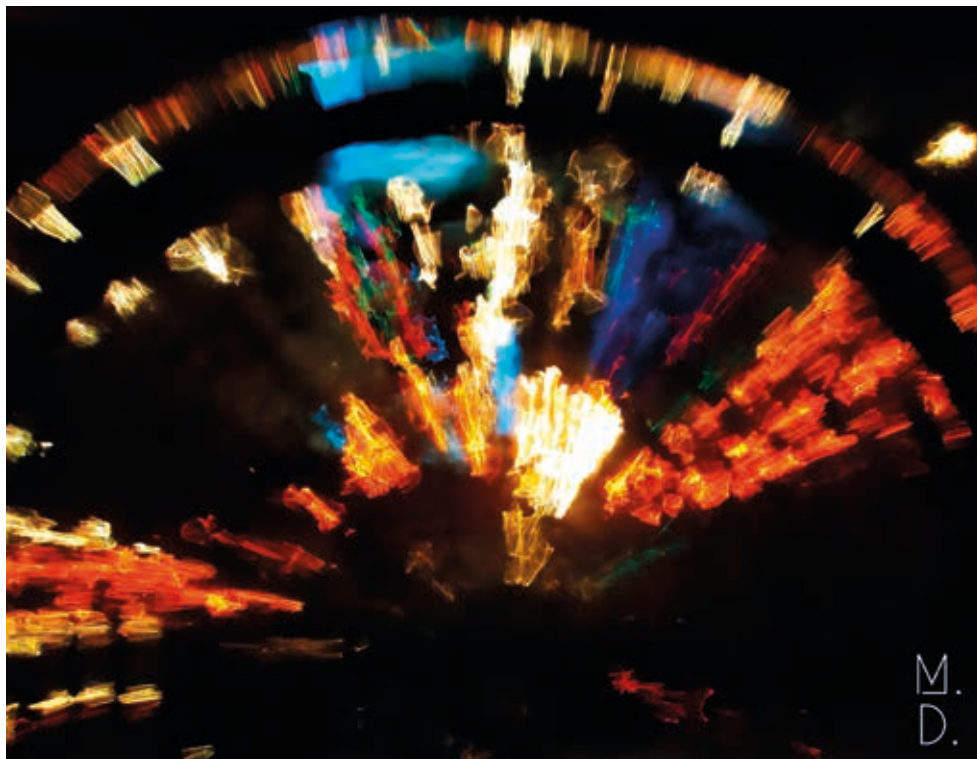
Je zajímavé, že historie se nepíše o chvílích, kdy všechno bylo v pořádku, člověk přišel z práce, kde se mu dařilo, pak odpočíval a radoval se s lidmi, které má rád. To by byla pro historii nuda. I kdyby tohle krásné období trvalo desítky let, historie čeká, až se něco nemilého stane a zapíše si to. Když se pak začek podívá do takto sepsané knihy, je to vesměs strašné čtení. A z ducha doby je rázem strašidlo. Zlomyslné strašidlo. Nechá nás samé si určit, co je podstatné, a pak nám to – odražené jako míč od zdi – vmete zpět a nechá nás, aby nám to dál formovalo myšlení. Vybereme si znaky ducha doby a těmi znaky pak přemýšlíme. Budeme-li o nějaké době přemýšlet, že je špatná, tak se pravděpodobně špatnou stane, i když původně nebyla.

O jakém duchu doby to mluvíme v naší Mozaice? Z jakých paměťových stop čerpáme formování ducha doby první půle 20. století, na kterou vzpomínáme nejčastěji? Hlavním zdrojem jsou slova. Slova knih a pamětníků. Knih ale v našem místě mnoho nevzniklo a pamětníci se ztrácejí. Zůstávají tedy stopy v krajině. Někdy místa zachovalá, ale v našem prostoru spíše zanedbaná, dlouho rozvrácená a nyní znovu obnovovaná. Názvy míst v krajině (jak jinak bude vypadat duch doby ve světě, kde kopec pojmenovali Sluneční vrch, a jinak Popravčí vrch). O Přešticích a Mezopotoci se dočteme jeden zajímavý detail: nejvyšší kopce kolem těchto osad jsou shodně beze jména. Dokonce v Mezopotoci i potok, jedna ze základních struktur krajiny, je bezejmenný. Jistě kdysi dávno vrchy i potok svá jména měly, ale ta se nezachovala. Slova byla zapomenuta. Při pohledu na fotky rozvrácených zarůstajících sídel, při poslechu osudů rodin, které bez vlastního přičinění byly v nedávné době hnány od čerta k ďáblu, při přemýšlení o místech, jejichž jména byla zapomenuta, lze docela oprávněně vytvořit strašného ducha doby. Ale dále, mnoho lidí je přesvědčeno, že tragédie, po určité přestávce, dnes pokračuje a že jsme na konci věků! Katastrofy nacházíme na všech stranách (opravdu i zde platí, že kdo hledá, najde) a před námi je jen nebývalá dystopie.

Nemyslím, že je něco jako historické rozhraní. Slova byla zapomenuta. Při pohledu na fotky rozvrácených zarůstajících sídel, při poslechu osudů rodin, které bez vlastního přičinění byly v nedávné době hnány od čerta k ďáblu, při přemýšlení o místech, jejichž jména byla zapomenuta, lze docela oprávněně vytvořit strašného ducha doby. Ale dále, mnoho lidí je přesvědčeno, že tragédie, po určité přestávce, dnes pokračuje a že jsme na konci věků! Katastrofy nacházíme na všech stranách (opravdu i zde platí, že kdo hledá, najde) a před námi je jen nebývalá dystopie.

Nemyslím, že je něco jako historické rozhraní. Spíše bych řekl, že na rozhraní jsme každou vteřinu každého dne. Jistě znáte to staré poučení připisované Indiánům, že v každém z nás žijí dva vlci, jeden dobrý a jeden zlý, a že přežije ten z nich, kterého krmíme. Jsme zase na dalším rozhraní a za chvíli budeme zase na dalším, a co bude, bude záležet na tom, co budeme krmit. Temné výhledy nebo pozitivní potenciál? Jsem pro to, nenechat ducha doby formovat sýčky. Je naivní formovat ducha doby našimi nejlepšími kvalitami? Třeba tím, co jsme schopni milovat a co nám dává smysl?

Fragmentované světlo, foto Michal Dvořáček

Historie by nám mohla pomoci. Nemusí to být jen sbírka průšvihů lidí a národů, protože co jiného bude v takové linii na řadě příště než zase průšvih. Historie by se mohla zaměřit na to, jak se lidé v běžných dnech měli, jak se radovali, co četli, která práce jim dávala smysl. Víím, že jsou takoví historici, ale není to ta historie, která se učí ve škole.

Mohli bychom se z učence z Andersenova příběhu poučit a nepřenechávat našim výmyslům skutečný život. Svět nejprve není naším výmyslem, ale posléze se našimi výmysly může tvarovat. Tak ho zkusme tvarovat zvesela. I duch dnešní doby může být formován pozitivně. Kdo by se po sto letech staral, že dnes se zdrazuje nebo že kdysi žil nějaký protivný politik děsící lidi, i kdyby jeho jméno bylo stokrát přepisováno v různých knihách. Dnešní doba má mnohý pozitivní potenciál. Lidí chtějí žít ve vzájemném respektu, mají rádi klid (a rádi se v létě koupou a o víkendu rádi grilují a vůbec mají rádi kdejakou oslavu a mnoho dalších a dalších věcí). K dnešnímu duchu doby může být přičten výrazně rostoucí soucit s přírodou a výrazná snaha dopřát všem lidem bez rozdílu stejné podmínky. Mladá generace je mnohem více bez předsudků, než jsme byli my. Díky dříve nebývalým možnostem se domluvit a díky technologiím máme takové kompetence, že můžeme své osudy a své prostředí ohromně ovlivnit jako nikdy dříve.

Takže, stíne, jsi pořád jen stín a za světla zmizíš!

Boletické prameny

Josef Beňo

Historie naší planety je úzce spjata s vodou. Člověk jako živá součást přírody je pochopitelně svojí existencí na vodě závislý. Poslední dobou, kdy sucho začíná být vážným problémem týkajícím se nás všech, je potřeba začít se věnovat nápravě a obnovit přirozený vodní režim krajiny. Z krajiny se po staletí intenzivní lidské činnosti, především rekultivací pozemků, začala voda postupně vytrácet, mokřady byly odvodňovány a měněny na obdělávanou půdu a při deštích voda z nepropustných ploch rychle odtékala. „Na suchou půdu neprší“ a „Kde je voda, tam je život“, to jsou citáty, které bychom měli mít stále na paměti. Obnova mokřadních biotopů je jednou z možných cest ke snížení dopadů na klimatické změny, které nás poslední dobou zatěžují. Mokřady hrají nezastupitelnou roli v hydrologii krajiny a koloběhu vody a působí velmi příznivě na místní podnebí a klima. Jsou útočištěm pro drobné živočichy, podporují růst mokřadních druhů rostlin a v neposlední řadě poskytují zásobu pitné vody jak pro divokou zvěř, tak i pro lidstvo samotné.

Aktuálně se připravují i v našem regionu plány na rozsáhlejší úpravy a projekty udržující vodu v krajině. Příkladem takového projektu může být i revitalizace mokřadů na obecních pozemcích v Boleticích pod Olympem, kde se v severní části lesů pod Kraví horou během roku 2020 nenápadně a tiše zrodila tři nevelká prameniště s malou průtokovou tůň. Každý, kdo se rád vrací do přírody a v našem případě míří pravidelně procházkou po lesní Přelstické cestě k boletickému kostelu, jistě postřehl, že ve stínu větví stromů z nenápadného koutu lesa pod úrovní cesty se blyští najednou třpyt klidné vodní hladiny, na který nebyl doposud zvyklý. Kříšťalový odlesk tyrkysové hladiny i mne přilákal k nově vzniklému místu, kde usedám na prostou dřevěnou lavičku a zaujatě si prohlížím upravené prostranství. Říkám si, jak to sem celé do té přírody krásně zapadlo. Vůně dřeva všude okolo, ticho lesa a pokojné bublání pramínku mně náhle dovolí zapomenout na všední starosti. Upřeně hledím do čirého vodního zrcadla a hledám odpovědi: Kdo a proč to tady vybudoval?

Začal jsem tedy pátrat po té milé duši, co v srdci našla porozumění pro přírodu a citlivě k místu samotnému se postarala o vybudování malého biotopu, co přináší tolik užitečného. Stopy pátrání mne zavedly do nedaleké hájovny za tím nejpovolanějším z povolanych, za hajným a lesníkem celého regionu Pavlem Švancárem. S velkou zvědavostí a potěšením jsem s ním jednoho deštivého večera porozprávěl a získal odpovědi k nově objeveným pramenům.

Nyní už nechme promluvit samotné srdce lesníka, o tom, jak s láskou pečuje o svůj rajon a přináší svou pílí naději pro nový život.

„Už několik let jsem při obchůzkách ve svém revíru navštěvoval a pozoroval vyvěrající prameniště a nosil hluboko v duši představu, že bych rád jednou nějaké obnovil a vyčistil. Uvědomoval jsem si, že jsou to pro funkci lesa životně důležité žíly a v neposlední řadě v sobě skrývají i kus místní historie, a tak je potřeba

Boletické prameniště č. 1 po dokončení, foto Josef Beňo, duben 2022

je zachovat a pečovat o ně. Vše začalo u jednoho z pramínek v severním svahu pod vrcholem Kraví hory, kde jsem se rád pravidelně zastavoval a představoval si, že jednou pro své potěšení místo vyčistím a obnovím. V porostu znatelný val připomínající malou kruhovou hráz byl značně poškozený a celé prostranství velmi zarostlé. Voda se zde různě rozlévala a v období sucha se zde pramínek dokonce i vytrácel a malá tůň vysychala. Podle členitosti terénu v bezprostředním okolí se domnívám, že zde byla tato tůňka už dávno vyhloubena za účelem zadržení vody. Ale jak už to tak v životě bývá, času na obnovu pramenného místa se pro jinou aktivitu stále nedostávalo, přesto jsem věřil, že ten okamžik jednou nastane a celé místo obnovím. Musela přijít až pandemie covidu, aby otevřela volnočasové okno, kdy mě můj syn Pavel přesvědčil k tomu, abychom právě teď využili tento světový neklid k úniku do našeho zdravého lesa a prameniště obnovili. Byl to právě můj syn, ve kterém jsem nakonec našel oporu a sílu ke splnění své dlouhodobé touhy. Pouze za pomoci ručního nářadí jsme se pustili do prohloubení a rozšíření tůňky, vyčistili samotný vývěr a nově zpevnili celou hráz jílem a přírodním kamelem. Celé prostranství jsme nakonec začistili a pro znavené návštěvníky osadili u jezírka strohé lavičky z půlkuláčů.

Odměnou za měsíc trvající fyzickou práci nám je to, že se od vyčištění v malém jezírku stále drží plná hladina průzračné a čerstvé vody. Objevili se zde čolci i mloci a divoká zvěř zde našla živoucí napajedlo. Po celý rok místo kontrolujeme, čistíme, a i když si příroda ve vegetační době získává svou bujností prostranství pro sebe, snažíme se okolí udržovat pokud možno nezarostlé a přírodně upravené.

Boletický pramen č. 2 po vykopání starého dřevěného potrubí, foto Pavel Švancár, květen 2020

Radost a vnitřní uspokojení z odvedené práce nás silně motivovaly k obnově dalšího zamokřeného místa. Ke vzniku druhého prameniště v pořadí mě přesvědčilo kaliště divokých prasat pod Přelštickou cestou v oblasti Na hrbech. Už dříve jsem zjistil, že poblíž mokřadu pod starou lesní cestou je krásná kamenná studna shora chráněná velkým kamenným překladem. Přestože v ní voda není a je z velké části zasypaná, její kamenná skladba a kruhový tvar je dodnes dochován v původním stavu, i proto jsem byl přesvědčen, že mokřad poblíž je živěn z původního pramene této studny. Už od samého počátku bylo jasné, že pokud zde budeme chtít vybudovat průtokovou tůň, bude k tomu zapotřebí použít i techniku, neboť by na úpravu tak rozsáhlého prostanství by už naše síly a nářadí nemusely stačit. Traktor a bagr mi laskavě a s velkou podporou zapůjčily Vojenské lesy a statky divize Horní Planá a za to jim patří velké poděkování. Při hloubení jezírka jsme překvapivě narazili na staré dřevěné potrubí, které podle našich odhadů vychází ze studny, aby pak mohlo odvádět vodu níže ze svahu. Kam přesně, to se dnes můžeme jen domnívat, ale jak například ukazuje letecké snímkování z roku 1947, na severních pozemcích níže pod studnou ještě nebyl lesní porost a běžně se zde hospodařilo a pěstovalo se i obilí. Snad do těchto míst byla svedena voda pro potřeby hospodaření. Dnes si voda z prameniště našla cestu až do jezírka nad Maninami, které napájí. Původní dřevěné potrubí bylo ve značné hloubce a velmi nás lákalo obnažit celý výkop až ke studni. To by ale vyžadovalo velký zásah do terénu,

Boletický pramen č. 2 po vyčištění a úpravě, foto Pavel Švancár, květen 2020

a tak jsme nakonec od toho upustili. Neúspěšně dopadlo i pročištění samotného potrubí, vyvěrající pramen si nakonec našel sám svou cestu do nově vybudované tůně. Zpevněná kamenná hráz jezírka po dokončení neměla žádný přepadový odtok, neboť jsme se domnívali, že při tak slabém průtoku nebude zapotřebí. Příroda nás nakonec sama upozornila na to, že při vytrvalých deštích se voda valí přes hráz a může celou stavbu narušit. Na základě této skutečnosti jsme se rozhodli osadit hráz vydlabaným dřevěným žlabem pro funkci horního přetoku a od té doby je stavba stabilní a bezpečně zadržuje osvěžující a průzračnou vodu. Aby zde pocestný při procházkách přírodou našel i své pohodlí a mohl spočinout, místo jsme osadili dřevěnými lavičkami a také masivním stolem z kmene stromu.

Když jsem byl pro tento revír přijat jako hajný a zaujatě si procházel svůj rajon, narazil jsem při jedné obchůzce na zasypanou studnu v oblasti U Rasovny. Už tehdy jsem si dal předsevzetí, že studnu jednou vyčistím a obnovím. Pár metrů níže stálo ještě v roce 1964 stavení společně s hospodářskou budovou. Vedla odtud cesta do Boletic a do dnes už zaniklých Hoříček a pod chalupou, kde je dnes hustý les, bylo úrodné pole. V současné době v zarostlém porostu spatříme už jen pozůstatky kamenného zdiva, přetrhané ocelové výztuže, zarůstající, ale i přesto v terénu patrnou cestu a starý sad ovocných stromů. Studna představovala pro usedlost důležitý zdroj pitné vody, ale když jsme se chystali ji vyčistit, k našemu překvapení byla zcela zasypana směsí cihel, kamenů a hlíny. Na začátku

prací čítala studna hloubkou pouhých 30 cm a po vyčištění se nám otevřel rezervuár vody o půdorysu 1x1m s překvapivou hloubkou 3m. Chtěli jsme se synem zachovat původní kamennou vyzdívkou, ale při čištění se studna bortila a kameny byly nesourodé. Na základě této skutečnosti jsme se rozhodli studnu nově kompletně vyzdít z původních kamenů. Studna je shora napájena vyvěrající křišťálově čistou vodou z ocelové trubky vsazené přímo k pramenu, aby ve spodní části odtokovou trubicou vytékala do nově vybudovaného jezírka a dále pak protékala až k zaniklé usedlosti U Rasovny, kde se vsakuje do země. Abychom předešli znečištění a následnému ucpání trubek, nad studnou jsme postavili dřevěný zákryt s přístupovými dvířky. I v tomto případě při obnově prameniště jsme využili na terénní úpravy techniku, především jsme museli dopravit na místo kameny na zpevnění nemalé hráze nově vzniklé tůně. Ani zde návštěvník nepřijde o své pohodlí a může při pozorování zrcadlující tyrkysové hladiny spočinout na lavicích. Aby turista našel správný směr k prameništi a nemusel prošlapávat vysoký travní porost, je naší snahou v době růstu vysekávat i přístupovou cestu. Páteční tepnou ke všem třem pramenům je lesní Přelstická cesta a místa k odbočení jsme osadili směrovkami s označením Boletické prameny 1-3.“

Boletický pramen č. 3 - zásepový materiál z vyčištěné studny, foto Pavel Švancár, květen 2020

Prameniště U Rasovny - pohled na prameniště z výšky, foto Josef Beňo, listopad 2020

Pan Pavel Švancár při budování prameniště č. 1, foto Pavel Švancár ml., 2020 (nahore)
Směrovky s šipkami k jednotlivým pramenům, foto Josef Beňo, 2022 (dole)

Příběh obnovy boletických pramenů je po tříměsíční pilné práci otce a syna Švancárů u konce. Smysluplným využitím svého volného času, vlastní pílí a srdečnou péčí přispěli alespoň kapkou k obnově biotopů v našem kraji. Svým dílem dokázali zadržet vodu v krajině i proto, aby odrážela jas nebe, aby neztrácela svůj půvab a přirozený zvuk tekoucí vody mohl uklidnit naši duši. Pro mnohé z nás vznikla zajímavá zastavení a nové turistické cíle s možností odpočinku na místech, kde voda tvoří věčnou hybnost a les čerstvý vzduch. Při své skromnosti oba Pavlové považují za největší odměnu to, že se o pramenech povídá a jsou s nadšením navštěvovány. I tento prostý příklad dvou obětavých mužů milujících přírodu a své okolí může být impulsem pro vznik dalších podobných skutků, které dokáží náš domov učinit krásnějším a o to váženějším.

Vojín Johann Wagner a jeho hrob na kájovském hřbitově

Jiří Dvořák

Již od dětství jsem se zajímal o dějiny válek a válčení a postupně jsem zjišťoval, jak se v nich setkávají a protínají tzv. velké dějiny (lidstva, civilizací, náboženství, kultury, vědy, techniky, národů, států, válek atd.) a ty tzv. malé dějiny, které se vztahují k jednotlivcům a jejich osudům. Měl jsem koncem šedesátých let minulého století ještě možnost poslouchat pamětníky, kteří tyto války přežili, ať již na frontách či doma v zázemí, a postupně si utvářet vlastní pohled na tyto události. A jako historik jsem poznal, jak se vždy projevuje úhel pohledu a prožitků v závislosti na tom, zda jde o muže či ženu, jakou roli sehrává věk (stáří), vzdělání, znalosti, dovednosti a životní zkušenosti, náboženské a filozofické interpretace, jak u vojáků rozhoduje postavení, místo a pozice (zda byl voják, poddůstojník, důstojník či generál ve válečné mašinérii), jak do hry vstupuje i generační vhléd a jak vše komplikuje následný výklad z pozice vítězů či poražených, deformovaný a pokřivený navíc vlivem ideologií. I v těch nejtěžších a nejsložitějších životních událostech, v mimořádných a nelidských okolnostech lidé vždy cítili, uvažovali, studovali, přemýšleli, milovali, nenáviděli, bojovali a umírali. „*Představy se vyvíjejí – jinak je chápe člověk vzdělaný, jinak holohlavý mladík s hákovým křížem na rukávě, jinak vlasatý anarchista, jinak věřící muslim, buddhista nebo křesťan, jinak zaníceným komunistou toužící srpem a kladivem překovat svět, jinak příslušník kmene žijící na omezeném teritoriu džungle, jinak úspěšný podnikatel křižující za obchodními zájmy největšími metropolemi světa.*“ [1] To platí i u dějin tzv. Velké války 1914–1918, která teprve v průběhu té další celosvětové války 1939–1945 dostala označení první světová.

A jak do průběhu tzv. Velké války zasáhli naši předci, obyvatelé jižních Čech? Jan Ciglbauer napsal knihu: *Jednadvadesátníci. Skutečný příběh dobrých vojáků 91. regimentu*, kde velmi správně zachytil nasazení Jihočechů, Čechů i Němců, na frontách Velké války. Autor na předšázce knihy uvádí důležitou myšlenku: „*Česko-budějovický 91. pěší pluk patří mezi nejznámější útvary bývalé rakousko-uherské armády. Ne však díky svým skutečným zásluhám a válečné historii, ale díky spisovateli Jaroslavu Haškovi, který*

Hrob vojína Johanna Wagnera na kájovském hřbitově, foto Jitka Radimská, 2022

Náhrobní deska s fotografií Johanna Wagnera na pomníku symbolického válečného hrobu, foto Jitka Radimská, 2022

do kulis pluku zasadil příběh o dobrém vojáku Švejkovi. Tím byla zcela odsunuta do pozadí sláva, ale také utrpení a oběti našich jihočeských předků. Až nyní po sto letech vyvstává ze zapomenutí neuvěřitelný příběh jednadvedesátníků - zelených d'áblů italské fronty. Na 5 000 z nich se nikdy nevrátilo ke svým rodinám a zůstalo na hřbitůvcích v Srbsku, Karpatech, Haliči, Julských Alpách a na Krasu. Tato kniha si klade za úkol navrátit synům Šumavy úctu jejich potomků a připomenout mnohé osudy dosud ukryvané jen za jmény na pomnících padlých." [2]

Příslušníkem 91. pěšího pluku z Českých Budějovic byl i záložní pěšák Johann Wagner, který pocházel z Kladného a byl nasazen na Východní frontu proti Rusům v Karpatech. Dne 23. února 1915 dobýval jeho pluk kótu Velky Žolobin. Pro přiblížení toho, co jako vojín prožíval, se nabízí srovnání s osobním deníkem jednadvedesátníka Jana Žbánka, z něhož Jan Ciglbauer cituje:

„V půl šesté ještě za tmy počíná náš nástup k útoku. Jakmile nás zpozorovali Rusové, zakopání nahoře na kopci, zahájili po nás prudkou palbu. Náš útok je podporován strojními puškami, které od počátku útoku chrlí do ruských pozic déšť střel. Naše 14. a 11. setnina postupujeme ve vysokém bukovém lese společně v dešti ruských střel kupředu. Zpočátku jdeme z kopce do údolí, kterým protéká horská bystřina. Máme již 3 raněné, mezi nimi můj kamarád, bývalý kočí od kuchyně, byl zasažen do nohy. V údolí rozvinuli jsme se do švarmlinie, trubač

počíná troubit signál „Sturm!“ Zvuk polnice rozléhá se pralesem. Před námi jde nyní 9. a 11., za nimi my 14. a 15. setnina, za námi 73. pluk. Ženeme se v malých přestávkách, kryjíce se pokud možno za mohutné buky, stále kupředu. Když jsme dosáhli vrcholu kopce, vzdalo se na pravém křídle asi 50 Rusů. Před námi, jsouce dobře zakopáni, kladli však tuhý odpor a mnoho našich vojáků válí se v krvi po zemi. Jsme od Rusů vzdáleni již jen asi 20 kroků, střílíme po nich. Vystřílel jsem už všechny náboje (250 kusů). Hoši od mého švarmu (samí rekruti – nováčci) jsou již skoro všichni mrtví nebo ranění. Jeden ležící ode mne vlevo asi 2 kroky, byl zasažen střelou „dum-dum“ přímo do hlavy, jeho lebka byla střelou úplně roztržena, kusy jeho mozku byly mi vrženy na tvář. Též rekrut Karel Němec ležící po mé pravé straně, byl zasažen do ramene, střela mu přerazila kost v paži, pronikla šikmo dolů plícemi a patrně též srdcem. Chtěl jsem ho obvázat, zemřel mi však v rukách. Předemnou je ruský kulomet, který si mne pojednou vzal na mušku, tzv. „bodovým ohněm.“ Skrčil jsem se za silný buk, máje hlavu zarytou v zemi. Střely pronikají stromem jedna za druhou, několik jich proniklo mou čepicí a batoh je střelami silně provrtán, jeho obsah rovněž. Míří na mne velice dobře, třísky stromu zasahují ze shora mou hlavu, pociťuji bolest, rozradostněn, že jsem lehce zraněn, lezu po břiše zpět jako rak jsa kryt stromem. Za nejbližším stromem, když mne Rusové už neviděli, ohmatávám hlavu, zda krvácím. Nahmatal jsem však pouze velkou bouli, a proto nezbyvá, než léztí opět dopředu. Lehl jsem si za jiný buk, aniž bych střílel, nemám čím. V tom mne upozoroval lajtnant Tittl, ležící ode mne asi 5 m vpravo a rozkřikl se na mne, proč nestřílím. Vystřelil jsem několik posbíraných nábojů, jsa částečně kryt stromem. Lajtnant se po chvíli opět na mne rozkřikl, že nemám „Ausschuss“, že totiž na Rusy dobře nevidím, abych popolezl výš na volný nekrytý terén. Poněvadž jsem správně předvídal, že by to byla moje smrt, kdybych se ukázal celým tělem Rusům, neměl jsem valně chuti vyhovět jeho rozkazu, neboť můj život mi byl mnohem milejší než „Vaterland“

Pomník obětem první světové války v Kájově v areálu poutního kostela Nanebevzetí Panny Marie, p. Andraschko, po r. 1918. Johann Wagner uveden v seznamu padlých, foto Jitka Radimská, 2022

a tu milý Tittl namířil na mne karabinou hodlaje mne na místě skolit. Nechtěl jsem však přece zahynouti rukou rakouského oficíra, které jsem neměl mimochodem řečeno nikdy ve velké lásce, a proto nebylo vyhnutí než popoléztí asi 2 kroky vpřed. Rusové mne ihned zpozorovali a počali po mně pálití. Jednou z těchto střel byl zasažen i lajtnant Tittl, na něhož jsem si dával větší pozor než na Rusy, dobře kryté ve svých zákopech. Vida, že mi Tittl nemůže již ublížit, hleděl jsem dostat se Rusům z očí, a proto jsem se ukryl za nejbližší strom. Poněvadž Rusové v tomto úseku fronty stříleli jako zběsilí a já viděl, že jsem tu jen sám živý, uchýlil jsem se zpět a pak jsa kryt svahem, šel jsem trochu doprava, kam tolik nestříleli a já jsem jim mohl střílet do boku. Pojednou vidím zástup Rusů, ženoucí se s bodáky na nás. Počali jsme do nich pálit, takže k naším pozicím jich doběhlo málo. A když i my vyrazili na ně bodákem a několik jich bylo usmrceno, tu se vzdali. Boj na kopci trval asi 2 hodiny. Byla to taková vřava, že nebylo slyšet vlastního slova. Rusové používali ponejvíce střel „dum-dum“, které při explozích působily strašný hřmot. Při tomto útoku měli jsme velké ztráty, z naší setniny čítající 210 mužů, zbylo nás jen 70. Máme asi 20 mrtvých.“ [3]

Až po smrti Johanna Wagnera byla v bitvě u Gorlice v květnu 1915 na východní frontě ruská vojska poražena, došlo k průlomu fronty a Rusové byli přinuceni ustoupit z dnešního Polska, Litvy, z části Běloruska a Lotyšska, na podzim 1915 fronta ustálila a 91. pěší pluk byl přesunut na italskou frontu.

Vojín Johann Wagner patřil až donedávna k méně proslaveným vojínům. Na jeho zviditelnění má mimořádnou zásluhu Mgr. Vladimíra Podaná, historička pracující v Regionálním muzeu v Českém Krumlově. Co tomu předcházelo? Referentka Obecního úřadu v Kájově Ing. Klára Bazalová, která má v gesci agendu místního hřbitova, zjistila, že evidence nebyla úplná a některé hroby jsou ve stavu, který odpovídal tomu, že se o ně nikdo nezajímá a nestará. Od roku 2017 se proto snažila vypátrat rodinné příslušníky nebo alespoň někoho, kdo by mohl zprostředkovat kontakt či podat informace. Většinu lidí se podařilo dohledat. Někteří měli o hrob zájem a prodloužila se nájemní smlouva, někdo se již o hrob starat nechtěl a potvrdili to i písemně. K dohledání kontaktu bylo potřeba posílat výzvy. Některé výzvy bylo možné poslat na adresy nájemců, někdy musely být vylepeny přímo na hrob a na nástěnku na hřbitově, protože se nevědělo o hrobě ani nájemci vůbec nic. A právě na výzvu, která byla umístěna na hrobě č. 112, zareagovala Vladimíra Podaná, která na obec poslala velmi zajímavé informace. Podařilo se jí dohledat, že Marie Nováková, která je na pomníku uvedena, byla sestra Johanna Wagnera. Obecnímu úřadu dále poskytla tyto informace: Záložní pěšák Johann Wagner pocházel z Kladného. V roce 1915, kdy padl, mu bylo 25 let. Byl příslušníkem 91. pěšího pluku. 23. února 1915 dobýval pluk kótu Velky Žolobin v Karpatech. Johann Wagner byl z bojiště odnesen na obvaziště v Kalnici s průstřelem plic a o tři dny později zde zemřel a byl pochován na místním hřbitově.

V naší republice existuje pod ministerstvem obrany centrální evidence válečných hrobů. Problém je ale v tom, že vlastně funguje opačně, než by se dalo očekávat. Zanášejí tam totiž hroby, až když jsou informováni o jejich existenci. Často čerpají informace například ze stránek Spolku pro vojenská pietní místa VETS.cz, ty jsou normálně přístupné, ale bohužel tento hrob nebyl v evidenci.

Jako zkušená historička se obrátila na ministerstvo, které požádalo pana Čurdu z Městského úřadu Český Krumlov, aby chybu napravil. Je to komplikované v tom, že i když hrob není evidován, pořád se na něj vztahuje zákon o válečných hrobech a pietních místech, takže nemůže být rušen. Že se jedná o válečný hrob se pozná podle desky umístěné na soklu, kde je informace o padlém vojákovvi. Jistě zde není pohřbený, to se dělo jen velmi zřídka, že se padlí vojáci dostali domů. Proto vznikaly tzv. kenotafy (symbolický náhrobek). Sama k nálezu v zaslaném mailu uvedla: „*Jestli se jedná o válečný hrob nebo kenotaf se pozná právě podle náhrobní desky. Nikdy jsem ten hřbitov neprošla úplně celý, takže nevím, jestli je tam nějaký další, ale můžu to tam projít a podívat se. Bohužel to nijak jednodušeji nejde, jak vidíte, žádná evidence není úplná, což je tedy škoda, protože by to dost usnadnilo práci. A hlavně ušetřilo případné následné dohadování a sankce, které mi nepřijdou úplně malé. Z druhé strany by samozřejmě byla škoda ztratit takové památky a je třeba je chránit. Jeden z odkazů, které posílám, je matřka 91. pěšího pluku, pod který jsme odvodově spadali. Tam by se samozřejmě dalo dohledat, kdo všechno z Kájova a okolí u tohoto pluku padl za války nebo v bojích o Slovensko, ale zase by to nutně neznamenal, že ho u nás pohřbili nebo mu udělali kenotaf. Za válečné hroby se pak považují i hroby těch, kteří zemřeli až po válce, ale na následky války, ať už zranění nebo nemoci. Ti pak právě bývají pohřbíváni na místních hřbitovech. Ještě jsme obvodně spadali pod 29. zeměbrance pluk, nedávno jsem kamarádovi pomáhala zpracovávat seznamy padlých a raněných tohoto pluku a vzpomínám si, že jsem tam také narazila na dost mužů od nás.*“

Autor tímto děkuje oběma dámám za jejich mimořádně záslušnou práci ohledně problematiky válečných pomníků a za poskytnutí zajímavých a velmi potřebných informací.

Zdroje: Libor NEDOROST. *Češi v 1. světové válce. 1. díl. Mým národům*. Praha 2006. *TÝŽ, Češi v 1. světové válce. 2. díl. Na frontách velké války, 3. díl. Do hořkého konce*. Praha 2006/2007; John KEEGEN, *První světová válka*. Praha; Plzeň 2003; Ivan ŠEDIVÝ. *Češi, české země a Velká válka 1914–1918*. 2. vyd. Praha 2014; Philip WARNER. *První světová válka*. Ostrava 1997. Alois ŽIPEK. *Válka národů 1914–1918 a účast českého národa v boji za svobodu*. Praha 1921; Robert SAK, *Anabáze. Drama československých legionářů v Rusku (1914–1920)*, Jinočany 1996. Tomáš G. MASARYK, *Světová revoluce. Za války a ve válce 1914–1918*, Praha 1928. [1] Vladimír BAAR, *Národy na prahu 21. století: emancipace nebo nacionalismus?* Ostrava 2001, s. 12. [2] Jan CIGLBAUER, *Jednadvadesátníci. Skutečný příběh dobrých vojáků 91. regimentu*, Pelhřimov 2018. [3] dtto, s. 99–100, poz. č. 242 – ŽBÁNEK, Jan: *Rodinná kronika*, rukopis, 1932.

http://vuapraha.cz/sites/default/files/kartoteka_padlych_v_1_sv_valce/W/Wa%20-%20Wak/ipage00204.htm; <https://evidencevh.army.cz/evidence/detail-osoby?id=257009>; https://velkavalka.info/seznamyztrat/detail.php?id=49064&fbclid=IwAR0Jpky5_S9fMsd-cpj-nUwZH8QRNmV7OtAjwXOB_gfEWvWoLyZQ6PEYKJog; https://kramerius.army.cz/search/i.jsp?pid=uuid:8eb77616-b647-11e6-9d58-005056b73ae5#monograph-monographunit-page_uuid:67f448c3-86c5-11e5-9013-005056b73ae5 (zde svazek 2, strana 170, poslední záznam)

Fotokvíz – U potoka roste kvítí

Marcela Paloudová (foto itext)

Dobrý den. Jsme květiny vlhkomilné. Rosteme podél potůčků a potoků na Kájovsku i jinde. Poznáte nás?

1) Jsem si jistá, že mě všichni znáte. Říkají mi petrklíč a mám prý lidem umožnit vstup do nebe. Patřím také mezi oblíbené bylinky dětí a letos na jaře jsem jim udělala spoustu radosti, neboť jsem kvetla hojně a dlouho. Jaké je mé vědecké jméno?

2) Umím vytvořit žlutozelený koberec, v úžlabí listů mám pacibulky a objevuji se ještě před tím, než se zazelenají stromy, takže nestihnou jejich listy stihnou vykvést, vytvořit plody a schovat se do podzemí. V létě byste mě už hledali marně. Patřím mezi tzv. jarní efemeroidy. Společnost mi dělá třeba sasanka hajní nebo sasanka pryskyřníková, které se chovají podobně. Na sluníčku se umím parádně blýsknout a kdysi mi říkali babí lesk nebo babka blysk.

3) Lidé si mě pletou s lopuchem a já jim to mám za zlé, protože jsem úplně jiný. Mám veliké listy, které se vyvíjejí až po odkvětu mých růžovočervených květů a jsou tak prostorné, že si z nich děti někdy dělají deštník nebo slunečník. Mé zákrovy neobsahují háčkovité listeny, takže se vám nepřilepí na kalhoty, nezapletou do vlasů ani neulpí na rukávech, jak to právě rád dělá lopuch. Kdysi jsem byl považován za mocnou bylinu proti moru, ale dnes už se kvůli mé toxicitě jako léčivka nepoužívám.

4) Jsem krasavice. Vytvářím dva typy květů, samčí a samičí a oba stojí za to. Ve váze zastíním většinu šlechtěných rostlin, a když si mě představíte v kombinaci s pomněnkami, začnete se těšit na příští jaro. Na kájovsku jsem hojná, ale třeba v Maďarsku mě chrání zákonem. Určitě si to zasloužím.

5) Kdo má oči v barvě mých dospělých květů, ten rozhodně netrpí nedostatkem obdivovatelů. Mé mladé květy jsou růžové a přeměna jejich barvy v modrou souvisí se změnou stupně kyselosti v buňkách korunních lístků. Na stejném principu dochází ke změně barvy květů u kamaráda plicníku nebo třeba plodů borůvek.

6) Že jste mě nikdy neviděli? Tak to se málo díváte kolem sebe. Jsem unikát. Mám zelené květy s nádechem žluté. Kvetu v dubnu až červnu a vytvářím husté koberce na mokřadních stanovištích. A to že miluji moko, je patrné i z mého jména.

7) Kombinace barev mých nápadných zvonkovitých květů by mohla být inspirací pro módní návrháře. Zahradníci si mě všimli už dávno a vyšlechtili ze mě zajímavé kultivary. Libuji si ve vlhku, a na kájovsku se mi dobře daří.

8) Mé křehounké listy chutnají jako ředkvičky, takže jsem bývala a doposud i bývám součástí jarních na vitaminy bohatých salátů. Ale jak se říká: „Dobrého pomálu.“ Moc to se mnou nepřehánějte, glukosinoláty, které obsahují, narušují správnou činnost štítné žlázy, mohou též poškozovat játra a ledviny.

9) Mám rád vlhko a stín, takže si mě třeba v podrostu stromů hned nevšimnete. Ale barva mých květů je tak zajímavá, že patřím mezi klenoty mokřadních rostlin. I v zahradách mě můžete najít. Zdobím jejich podmáčené partie nebo okraje jezírek.

10

10) Jsem parazit, cizopasník a nemám ani kousek zelené barvy. Jsem něžně růžový. Nefotosyntetizuji, ale žívím se na úkor svých hostitelů. Jsou to různé stromy. Já, který jsem zde vyobrazen, kradu živiny jedné lísce. Je to prima život.

11) Jsem stejného rodu, jako kolega devítka. Mé květy jsou široké, světle až tmavě fialově modré, výjimečně i růžové nebo bílé, žilkované a krásně střížené. Jsem také hojnější a určitě mě znáte. Můj zobanitý plod mi vysloužil jméno čapí nůsek.

12) Jsem pořádný kus. Jsem silně aromatická, ale na rozdíl od řady mých příbuzných mé listy po rozemnutí nevoní moc vábně a tak si mě do čaje dá málokdo. Navíc jsem docela chlupatá. Kvetu světle fialovými kvítky v licho-klasech od léta do podzimu.

Literatura: <http://www.toxicology.cz/>,
<http://www.kvetenacr.cz/index.asp>,
<https://botany.cz/cs/>

11

12

1 Prosenka vyšší, 2 Orsej jarní, 3 Devětšil lékařský, 4 Silienka dvoudomá,
 5 Pomenka lesní, 6 Mokřýš stridavolistý, 7 Kuklík potoční, 8 Řeřišnice horká,
 9 Kakost hnedočervený, 10 Podbílek šupinatý, 11 Kakost luční, 12 Mátá dlouhohlístá

MEZIPOTOČÍ

Josef Beňo - Leona Hradecká

Předchozí názvy: německy Nespoding, převzatý z původního Mezypotoczcie: 1369 - Mezypotoczcie, 1493 - Mezipotoczij, 1654 - Nespotyng, 1789 - Nespoding, 1826 - Nespoding. Při třetím vojenském mapování mezi lety 1875-1952 se uvádějí oba názvy obce Nespoding a Mezipotočí. Dnes užíváme pouze Mezipotočí.

První písemná zmínka: zápis z roku 1312 obsahující jméno majitele přídomku Albertus de Mezypotoczcie. Dle Soupisu památek byla ves od začátku 14. století až do r. 1619 rytířským sídlem. Poprvé se uvádí Jan z Mezipotočí v testamentu Viléma z Loukova (Slavkova). Statky čp.1 u Klissenbauera a čp. 20 u Lexana, označené pěti růžicemi eggenberskými, náležely pánům Slavkovským. Dům čp.1 roku 1863 a podruhé po ohni roku 1908 úplně přestavěn, nezná nižších známek starších. Při přestavbě roku 1863 nalezeny mince a prsten Harachovský.

Původ názvu: zřejmě odvozen podle polohy obce mezi potoky. Název obce Mezipotočí se objevuje například i ve vydání Úředního listu c.k. okresního hejtmanství v Táboře, kdy v čísle 21. vydaném 25. prosince roku 1904 se uvádí: *Změna jména obce Mezipotočí. C.k. ministerstvo vnitra povolilo výnosem ze dne 17. listopadu 1904, č.43.534, ve srozumění a s ministerstvem spravedlnosti a financí k žádosti místní obce Mezipotočí změnu jména místní obce Mezipotočí v politickém okrese Krumlovském ve - " Slavkov". O tom v základě výnosu c.k. místodržitelství ze dne 26. listopadu 1904, čís.254.163, věděti dávám.*

Zeměpisná poloha: 48.7836619N, 14.2413311E

Nadmořská výška: 610 m

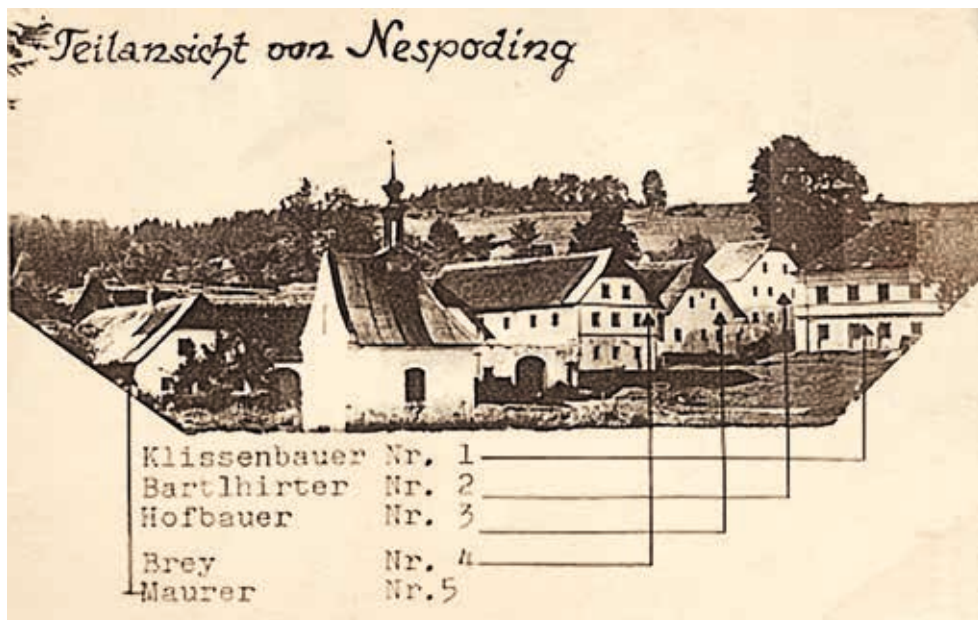
Katastrální území: Novosedly u Kájova

Nejvyšší vrch: Nejvyšším vrcholem katastrálního území Novosedly je bezejmenný vrchol s výškou 792,7 m v Jezvineckém lese, poblíž vrcholu Větrník u obce Větrník. Přímo nad osadou Mezipotočí, směrem na jih, dominuje bezejmenný vrchol 787 m v Pečkovském lese.

Vodní toky: Osadou protéká malý potůček bez oficiálního názvu, pramenící v Pečkovském lese, který napájí místní návesní požární nádrž a níže na severu vtéká do Polečnice.

Památky: V osadě a nejbližším okolí stojí čtyři sakrální stavby. Tou největší a nejhodnotnější je návesní štítová kaple se zvoničkou, zasvěcená Panně Marii, stojící uprostřed osady. Její počátek sahá do roku 1802. Další hodnotnou sakrální stavbou je výklenková kaplička se štítem s volutami, stojící u mlýna pod železničním přejezdem. Už v osadě při silnici u stavení čp. 41, stojí po pravé straně další výklenková kaplička s kovanou mříží. Za osadou při cestě na Slavkov byl

Zdroj: LORENZOVÁ, Maria (1923-2013) - Kohoutikriz.org

v roce 2020 nově postaven dřevěný kříž s vyobrazením Ježíše na plechovém korpusu, namísto starého, který zub času zničil. Za památkově hodnotnou stavbu může být považován i Vaňkův mlýn (Rodlmühle), o kterém se píše v kronikách, že 1. května 1346 Bussko (Buzek) z Rovného daroval mlýn o dvou kolech kostelu Panny Marie v Kájově i s přilehlými pozemky.

Literární osobnosti:

Maria Lorenzová, roz. Kissenbauerová (1923-2013) - rodačka z Mezipotočí, německy píšící spisovatelka.

Marie Skálová (1924-1996) - česká spisovatelka a signatářka Charty 77, autorka knihy *Vina nevinných* o soužití Němců a Čechů v Mezipotočí, kde žila za první republiky a krátce i po druhé světové válce.

Zajímavosti:

V letech 1850-1890 byla obec součástí okresu Krumlov, od roku 1910 patřila osada pod MNV Slavkov. Na mimořádném zasedání rady MNV Kájov 30. června 1980 se schválilo přičlenění Mezipotočí ke Kájovu.

Po konci druhé světové války se začal obnovovat život v pohraničí, Mezipotočí nevyjímaje. Důkazem toho může být mimo jiné článek v týdeníku „Hlas lidu“ z 25. září roku 1945, kde se uvádí, že do našeho katastru, do osad Křenov a Mezipotočí, přijela brigáda mladých lidovců na pomoc jihočeskému pohraničí. V Mezipotočí pomáhala malá skupinka zaměstnaná u Pelhřimovského pastvinářského družstva s pastvou a dojením. Z rozhovoru se dvěma dívkami se dozvídáme, že zde byli celkem spokojeni, jen by uvítali více ovoce, kuchyně

že je báječná, ale rádi by více omastku a chlapani touží po cigaretách. Novou tvář začala dostávat osada v roce 1956, kdy bylo nemilosrdně odstřeleno několik domů v okolí návsi. Dokládají to i letecké snímky z roku 1958, kde můžeme spatřit kamenné půdorysy pozůstatků zdiva z už odstřelených domů. V knize *Boleticko krajina zapomenuté Šumavy* z ateliéru Seidel se k tomuto píše: *“Vojáci domy podminovali a místní obyvatelé, z nichž někteří zde měli své kořeny, byli při díle zkázy nuceni pomáhat. Vykopali krumpáčem jámy pro munic a pak museli ve zbývajících domech otevřít okna, aby se při výbuchu nevyrazila skla.”* Letecký snímek Mezipotočí z roku 1964 ukazuje, že osada dostala zcela jinou podobu. Přišla o 16 domů, většinou uzavřených statků a přibyla dvě velká podlouhlá stavení. V době dosídlování pohraničí na pozemcích začaly hospodařit státní statky. Na okraji východní části osady v centru byla nově postavena drůbežárna. Kousek nad ní, dnes v prostranství okolo domu čp. 13, byla stáj pro minimálně 25 kusů býků. Další stáj pro býky byla postavena vpravo podél příjezdové silnice od Kájova, dnes je zde soukromá truhlárna. Uprostřed návsi byla vybudovaná váha pro vážení dobytka, dnes nefunkční, která na návsi, stojí dodnes. Dům čp. 1. v období hospodaření státních statků sloužil potřebám statků. Byla zde kancelář, bytová jednotka a v horním patře malý sál, kde se pořádaly čaje a jiné kulturní akce.

Vývoj obyvatelstva a domů:

Rok	Počet obyvatel	Počet domů
1869	150	25
1890	132	25
1970	76	18
2011	46	28

Vybavenost obce: Jihočeský průmyslový adresář z roku 1923 uvádí, že v Mezipotočí bylo:

Dámské krejčovství - Damenschneiderin, Stürzl Anna čp. 10

Hostinec - Gasthaus, Bejol Franz čp. 24

Kolář - Schmeid, Gramlinger Josef čp. 27

Pánský krejčí - Herrenschneider, Hass Engelbert čp. 1

Trafika - Trafik, Bejol Franz čp. 24

Od starousedlíků se dozvídáme, že hostince v osadě byly dva, jeden hned nad železničním přejezdem a druhý ve vsi, obchod se smíšeným zbožím hned u silnice dnes čp. 31, malé fotbalové hřiště a hasičská zbrojnice na návsi pod nádrží.

Zdroje: Soupis památek historických a uměleckých v království Českém od pravěku do pol. XIX. stol., 1918; JVK, Úřední list, 1904, 21. vyd., 25. prosince; JVK Farní věstník-1933/ročník 3, číslo 1, str. 8, in: 750 let Kájova; CBVK, Kramerius, Jihočeský průmyslový adresář, 1923; Kramerius, článek v týdeníku Hlas lidu z 25. září 1945; Boleticko krajina zapomenuté Šumavy, str.104 (Märtlovi); Mozaika 2/2021.

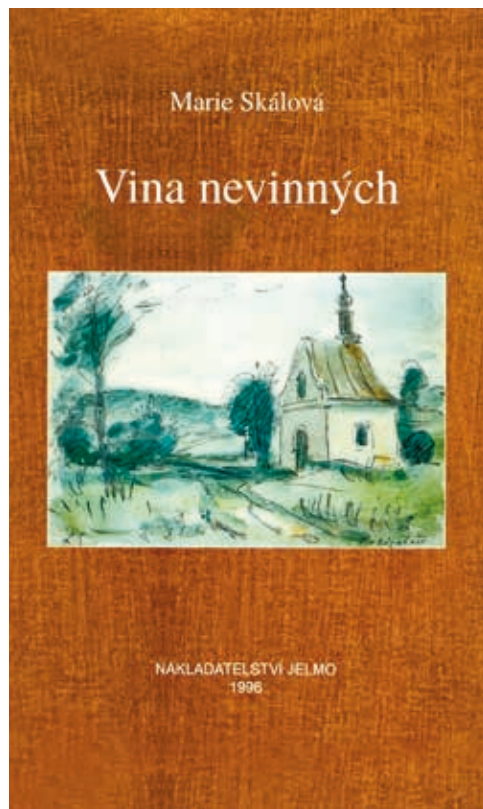
Knížka o válce, která nesměla vyjít

Antonín Pelíšek

Příběh české šolačky vyrůstající v bývalých Sudetech mohl vyjít knižně až v roce 1996. Spisovatelka Marie Skálová se už toho nedožila.

Železniční strážní domek, naproti mlýn. Je toho na první pohled málo, co zbylo v osadě Mezipotočí u Kájova po odsunu německých obyvatel. Kromě útlé knížky *Vina nevinných* od autorky Marie Skálové. Popisuje v ní své dětství ve „vechtrovně“, kde byl její otec hlídačem a správcem tratě. Vesničku musela česká rodina opustit po zabrání Sudet, v červnu 1945 se opět vrátila. O době mezi roky 1928 až 1945, od přestěhování čtyřletého děvčátka mezi německé kamarády až po jejich odchod, psala autorka v dospělém věku vzpomínky. Vyšly až v roce 1996, několik měsíců

po její smrti. „Celé roky si je psala do šuplíku. Nikam je neudala, ale i tak byla veselá, samý humor. Dokonce, i když ji vyhodili ze školství a musela na dráhu,“ vzpomíná dnes její jednademdesátiletá dcera Jana Marková. Kariéru možná úspěšně jihočeské spisovatelky totiž ovlivnila normalizace a nakonec i podpis Skálové pod Chartou 77. Musela z politických důvodů opustit profesi učitelky základní školy. Stala se shodou okolností železničářkou, jako její otec. Pracovala jako průvodčí ve vlaku, většinou na trati Budějovice – Praha. V důchodu, kdy žila u dcery v Hluboké nad Vltavou, vypomáhala jako průvodkyně na zámku. Nikdy si ale na osud nestěžovala. „Byla úžasná optimistka. O dětství ve strážním domku vyprávěla s radostí. Samé veselé příběhy. Kamarádila se tam s dětmi ze mlýna. Když rodinu mlynáře odsunuli, nepřestala si s nimi dopisovat a několikrát se navštívili. Popisovala dobu tak, jak ji prožívali prostí venkované,“ pokračuje její dcera. Podobný pohled na svět přijal i její vnuk David Marek. Dobře zná Mezipotočí a nejraději vzpomíná na dětství, kdy jezdil za babičkou do Rudolfova. „*Ladili jsme tam spolu na rádiu Svobodnou Evropu a Hlas Ameriky. Babička s každým vycházela, byla jako sluníčko. Kam vešla, všude se rozzářila energie. Jediné co nemusela, byli komunisti. Pořád něco psala na takovém starém psacím stroji a pořád jí to vraceli. Také*

Obálka knihy *Vina nevinných* od Marie Skálové s ilustrací od Ladislava Stehlíka

Svatba v Mezipotočí, kolem roku 1952, foto Josef Seidel, zdroj Museum Fotoatelier Seidel

občas navštívím Mezipotočí. V železničním domku bydlela až do osmdesátých let její maminka, moje prababička. Zastávku ale předělali, už nemá ten půvab," říká David Marek.

Kniha *Vina nevinných* končí po roce v roce 1945 odsunem německy mluvících obyvatel Mezipotočí původně Nespoding. Marii Skálové bylo tehdy 20 let. Na dobu těsně po válce vzpomíná s nostalgií, i když sama prožila období jako nuceně nasazená na práci v Třetí říši. „*V neděli jsem šla do kostela spolu se svými bývalými přáteli, zase téměř jako jedna z nich. Po kostele jsem se zastavila tam, kam mne kamarádky poslaly. Ano, na malém místečku mnoho dřevěných křížů, na každém helma se jménem. Kolik chlapců právě v mých letech složilo svou horkou hlavu kdoví kde... Tam někde v rovinách nekonečných... A oni rostli v kopcích a tolik je milovali. Vidím každého z nich před očima... Sedla jsem si na obrubu a plakala pro ně. Nic mi neudělali, nějaká ta nadávka z nerozumu... Pláču pro všechny mladé lidi, i naše, kolik jich zůstalo v koncentracích,*“ popisuje autorka léto 1945. Podle Skálové ovlivnil venkovany na Šumavě Konrád Henlein a zchladila je válka. Sama si přitom jako Češka prožila po nástupu nacistů napadání a ústrky i od kamarádů. S rodiči se musela na šest let odstěhovat do vnitrozemí. Měsíce po skončení války prožívala se smutkem. Oblíbená vesnička se vylidňovala, na uvolněná místa přicházeli přistěhovalci, kteří neměli vztah k zemědělství. „*Brzy po Vánocích začalo loučení. Odcházeli na odsun s dvacetikilovým rancem na osobu. Stisky rukou bolely. Odcházeli pokřivení prací a dřinou. Víš, Wochtr, loučil se s mým otcem jeden sedlák, odpust', že jsem se ti před válkou začal vyhýbat, já jsem se bál vlastního syna. Byl u nich. Teď už mezi námi není. Nevrátil se. Hlavy jim zchladila ruská zima,*“ píše v poslední kapitole

knihy. Na loučení rodiny železničáře s německými sousedy se podle ní místní Češi dívali nevraživě. Komisař, který v té době zastupoval starostu obce, jejímu otci sprostě vynadal. Zase jsme si připadali jako štvanci, pokračuje Skálová. Po Vánocích dostali sudetští Němci nařízeno nosit na rukávech bílé pásky s velkým N. Tak jsme stejní, jako byli oni, posteskl si tehdy autorčín tatínek.

Na památku nacistické hysterie zasadil otec Marie Skálové těsně před válkou

v Mezipotočí u silnice tři jasanů. V místě, kde ho napadl rozběsněný německý kočár a kde se ho jiný německý soused zastal a ochránil ho. U těch jasanů ráda odpočívám, vyznává se Skálová v posledních řádcích. Jasanů zmizely před deseti lety. Porazili je správci silnic. Zůstaly pařezy. V době, kdy spisovatelka dokončovala knihu, ještě žily. Rukopisu se ujalo malé nakladatelství Jelmo v rámci edice Drobnosti českého jihu. „Vzpomínám si, že za mnou přišla taková milá paní a přinesla mi rukopis. Balík textů na průklepácích. Jen přečíst to a roztřídit bylo pracné. Vrátil jsem se k tomu až po nějakém čase. A najednou se přede mnou v té zmatené záplavě papírů objevil poutavý příběh,“ vzpomíná vydavatel Václav Novák. Těsně před vydáním knihy postihl spisovatelku infarkt. „Stalo se to na zámku, udělalo se jí špatně. Řekla mi, asi na mě dýchnul nějaký duch Schwarzenberka. Ani v takové chvíli neztratila humor. Na nemocniční posteli ještě pročítala text po korekturách a sháněla poslední fotografie. Ale infarkt byl hodně těžký,“ říká Jana Marková. Tři měsíce po spisovatelčině smrti uspořádali její příbuzní na Hluboké vernisáž knihy. Její svědectví o válečných letech, které chtěla celý život předat lidem, se tak nakonec podařilo vydat.

Svatebčané z Mezipotočí před kapličkou, foto Josef Seidel, zdroj Museum Fotoatelier Seidel

Zdroj: Mladá fronta DNES | Rubrika: Jižní Čechy | Strana: 15 | Datum vydání: 01. 06. 2018
Děkujeme autorovi článku za možnost jeho otištění v Mozaice.

Marie Skálová (5. 12. 1924 – 28. 10. 1996)

Narodila se v Lešetovicích na Příbramsku. Maturovala na reálném gymnáziu ve Strakonici, vzdělání pro práci učitelky základní školy si doplnila na prachatické pedagogické škole a na gymnáziu Jírovce v Českých Budějovicích. Od roku 1970 průvodčí na dráze, později vychovatelka v ústavu hluchoněmých v Českých Budějovicích. Signatářka Charty 77. Žila v Rudolfově a Hluboké nad Vltavou. Kniha Vina neviných je pokládána odborníky za příspěvek k pochopení složité doby a k podpoře porozumění mezi národy. Vyšla také v němčině. Přebal knihy s ilustrací od Ladislava Stehlíka vypracovala jihočeská výtvarnice Renata Štolbová.

Socha sv. Víta z Mezipotočí v době před odvozem do regionálního muzea v Českém Krumlově pod dohledem památkářů, foto Josef Batík, 2011 (vlevo)
Návesní kaple v Mezipotočí před plánovanou rekonstrukcí, foto Josef Beňo, 2021

Vaňkův mlýn v Mezipotočí dnes, foto Josef Beňo, 2022

Černý pes v Maurer Hölzl

Josef Beňo

Nenahraditelná paměť krajiny a lidských příběhů nás přirozeně láká k touze po větším poznávání rodného okolí. Často při odpoledních procházkách míváme drobné sakrální stavby rozesté kolem cest, jsou krásné, obdivuhodné, vzbuzují úctu, navozují pokoru, dovedou říci mnohé a dokážou být i tajemné. Tyto krajinné prvky mnohdy zažily úžasné příběhy a skrývají bohaté informace paměti lidí či významných událostí, tedy pokud se nám povede dopátrat se jejich osudu. V našem příběhu se to povedlo, a tak se vydejme společně poodhalit na první pohled nenápadné místo při cestě z Mezipotočí na Slavkov, kde téměř na hranici kájovského katastru po několik desetiletí stál, a už zase u krajnice stojí, vysoký dřevěný kříž s malovaným korpusem Ježíše Krista.

Takzvaný kříž latinského tvaru svou vertikálou představuje spojení s Bohem a příčnou horizontálou spojení mezi lidmi. Jak prosté. První kříže se jako symboly křesťanství začaly stavět už od raného středověku a byly zprvu dřevěné, vzhledem k materiálu se však dochovaly jen vzácně. Až v časném 13. století se začínají vyskytovat první kamenné mohutné kříže, aby v dalších staletích nasměrovaly svůj vývoj k užším tvarům a posléze byl kámen nahrazen kovaným železem a od druhé poloviny 18. století litinou. Takových křížů z tehdy módní litiny v naší oblasti máme téměř tři desítky, ale dřevěných je k vidění pouze šest:

- vysoký dřevěný kříž s korpusem Krista v poutním areálu kostela v Kájově umístěný na čelní zdi kaple sv. Jana Nepomuckého,
- prostý kříž zavěšený uvnitř na plotové zdi při východním výstupu z areálu,
- kříž s plechovým korpusem Krista situovaný mezi stromy při vjezdu do osady Kladné,
- vrcholový kříž na Dubíku, vysoký kříž s korpusem Krista v lese při modré turistické stezce na Malotín
- výše zmiňovaný kříž při cestě na Slavkov.

Dnes s jistotou můžeme říci, že pět z nich už není autentických, a ani nevíme, zda stojí stále na svém původním místě. To se už můžeme jen domnívat, ale pravděpodobnost je přesto vysoká. Někdy stačí k důkazu jen náhoda či vzpomínka. Příkladem může být příběh z vyprávění paní Maria Lorenz, rodačky z Mezipotočí (Nesponding), dohledaný na stránkách Kohoutího kříže.

Černý pes v „Maurer Hölzl“

Když jsme jako děti v opravdu mrazivých zimních dnech nesměli ven na sáňky, chodívali jsme k babičce dolů na výminek. Jako kdyby na nás už čekala, posadila se s námi na lavici u kamen a vyprávěla nám příběhy - krásné i děsivé, smyšlené i pravdivé, a také takové, které se udály kousek od nás. Jako třeba tento příběh o černém psu.

Na cestě mezi Mezipotočím a Slavkovem, uprostřed luk a polí, leží Maurer Hölzl - malý lesík (dnes součástí Pečkovského lesa - pozn. překl.), ve kterém pra-

Nově osazený kříž na místě starého při cestě z Mezipotočí do Slavkova,
foto Josef Beňo, 2022

mení mezipotočský potůček a který, zvláště když na kraj padá tma, projdete velmi rychlým krokem, protože tady straší. Podle vyprávění se tu měl zjevovat černý pes se žhnoucíma, ohnivýma očima. Děti, které si tady v lese ještě po večerním klekání hrály na lupiče a četníky, nebo ženy, které tady sbíraly klestí a na poslední chvíli po setmění se snažily naplnit suchými větévkami své nůše, se k smrti vyděsily, když zahlédly ohnivé oči tohoto psa, a rychle pospíchaly zpět do vesnice. Dokonce i chasníci a čeledíni, kteří jinak nešli daleko pro sprosté slovo, když museli kvůli těžké práci zůstat v lese do noci, úplně oněměli, když spatřili, jak se psovy žhnoucí oči ve tmě zablýskly. Nejvíce se je ale obávali místní pivaři. Jednou se prý stalo, že dva takoví pozdní navrátilci z Mezipotočí, kteří ve Slavkově vypili ve snaze zahnat svou žízeň nejeden půllitr, takže už měli jazyk těžký, klopýtali přes pařezy a kameny k domovu. Uprostřed lesíka Maurer Hölzl, kde byla úplná tma, najednou spatřili, jak se k nim blíží dvě ohnivé zářící oči, které byly stále větší a větší. Zmocnila se jich nevyslovitelná hrůza, když jim cestu zastoupil černý pes. Z jejich rtů vycházelo pouze koktavé volání o pomoc Pána Boha.

A jaký div! Jedním skokem skočil pekelný pes do pramene potůčku, odkud se voda drala ven, a zmizel. Najednou byli oba muži dočista strážliví a děkovali Pánu, že pekelnou nestvůru uvrhl zpět do pekla. Z vděčnosti za tuto zázračnou záchranu nechali zhotovit kříž a upevnili ho na strom, který stál na hranici pozemků mezi Slavkovem a Mezipotočím.

Dodnes kříž stojí na tom samém místě. Jen si myslím, že po našem vyhnání se zlý duch v této zemi (nebo pokud mohu ještě říci: v naší vlasti?) znovu dostal k moci.

Maria Lorenz (* 1924 Mezipotočí - † 2013 Hohenpolding),
z německého originálu pro Mozaiku přeložila Eva Veselá.

Poutavý příběh o černém psu s úpěnlivým závěrem odhalil jedno z tajemství a objasnil, proč při silnici na Slavkov dnes stojí štíhlý vysoký dřevěný kříž. I když pověst uvádí, že byl původně zavěšen na kmen stromu, našel nakonec své

ukotvení už v pozmeněné formě u krajnice, neb původní místo ohlodal zub času.

Pokud pravidelně cestou na Slavkov míjíte tento výrazný symbol křesťanství, mohlo vás překvapit, že kříž párkrát zmizel a zase se objevil. Ač to jednu chvíli vypadalo, že se po památce slehla zem, nebyla za zmizením žádná záhada ani vandalismus, ale dobročinný lidský počín. To farmář Daniel Gahut z nedalekého Slavkova měl kříž už nějakou dobu v patrnosti zželelo se mu ho a o své vůli se za pomoci kamarádů pustil do postupných oprav a renovací. S první větší opravou kříže mu roku 2015 pomohl truhlář, tehdy zaměstnaný ve Slavkově, Václav Lavička z Větrní. Nemilosrdné slavkovské horské povětrnostní podmínky bičovaly neúnavně zrenovovaný kříž tak dlouho, až se začal od země rozpadat, a tak přišla další záchranná akce, tentokrát s panem Pavlem Gutlébetem, kdy kříž společně zakrátili, dřevo ošetřili a vrátili na původní místo. Postupný zábor bujné vegetace v okolí neúprosně utlačoval stojící kříž a tím krátil životnost dřevěné konstrukce. Když už se prostranství těžbou vzrostlých stromů

prosvětlo a památka konečně dostala prostorovou volnost, přišla další krvavá rána. Při těžké manipulaci s vytěženými kmeny v bezprostředním okolí dřevo horizontálního ramene kříže těžební nápor nevydrželo a kříž vzal definitivně za své. Ošetřující zásah byl tentokrát už jen dočasný, neb starobylost existence kříže tímto osudem byla zpečetěna. Své poslání kříž splnil.

Přišlo téměř dvouleté období prázdnoty a hrozilo zapomnění na místo, kde kříž celá léta připomínal hrůznou pověst. Bohudík se tak nestalo, pan Gahut společně s kamarády Jiřím Novotným, Liborem Maříkem a Janem Albertem věnovali svůj volný čas a materiál, aby v místní truhlárně na Slavkově zhotovili zcela nový kříž, včetně nové výmalby Krista na plechovém korpusu a místo přízraků vztyčením kříže opět patřičně označili. Třebaže dnešní kříž na sobě už nenese vyřezávané okrasné reliéfy, jakými byl vyzdoben ten předešlý, na jeho původ zde bude odkazovat i svým všedním provedením. Dobrotivost lidské duše tímto činem prodloužila dějinnou paměť naší krajiny. Pomohla tím vyhnat zlého ducha z této země a umožnila prominout úpěnlivá závěrečná slova v příběhu místní pamětnice. Je jen škoda, že se toho paní Maria Lorenz už nedožila.

Fotografie pořízená v den vztyčení kříže 10. dubna 2022. Na fotografii jsou Pavel Gutlébeh, Jan Albert, Daniel Gahut se svými dětmi. Z rodinného archivu D. Gahuta

Zdroje: <https://www.lovecpokladu.cz/home/drobne-sakralni-stavby-nenahraditelna-pamet-krajiny-pribehu-a-lidi-6379>; <https://www.kohoutikriz.org/autor.html?id=loren&t=p>

PŘELŠTICE

Předchozí názvy: 1387 - Prekzsticz, 1440 - Przelssticze, 1720 - Schelsnitz, 1789 - Schelsnicz/ Schölsnitz, 1850-1910 - Třelštice, dále pak Přelštice.

První písemná zmínka: Z hlediska vývoje osídlení se předpokládá, že už ve 13. století existovala osada Přelštice (Prekzsticz), a je písemně doloženo, že 1387 byla evidována jako poplatní osedlí pod Boletickou rychtu. K boletické farnosti patřily Přelštice až do zrušení zlatokorunského kláštera.

Původ názvu: Přelštice pochází z obecného jména přelstít (lest, klam).

Zeměpisná poloha: 48.8067519N, 14.2356233E

Nadmořská výška: 640 m

Katastrální území: Kladné

Nejvyšší vrch: Přelšticím dominuje vrchol Kraví hora se svou výškou 789 m, který ale spadá do katastru Kraví Hora. V nejjihnější části katastru nad Přelšticemi je nejvyšší vrch katastru Kladné, bezejmenný hraniční vrchol o výšce 711,5 m, nacházející se na rozhraní s katastrálním územím Novosedly.

Vodní toky: mokřad a prameniště v severozápadní části osady dává život Přelštickému potoku který je přítokem Polečnice.

Památky, sakrální stavby: V osadě stojí tři drobné sakrální stavby. Nejstarší je kamenný sloup božích muk toskánského typu stojící při cestě z Kájova ještě před osadou, jehož původ sahá až do roku 1725. Litinový kříž na kamenném podstavci s letopočtem 1893 stojí naproti stavení čp.1. Posledním přírůstkem, který v osadě přibyl v nedávné době, je litinový kříž na návsi, osazený roku 2010. Samotný zrestaurovaný kříž na kamenném soklu pochází z roku 1880.

Vývoj obyvatelstva a domů

Rok	Počet obyvatel	Počet domů
1869	54	8
1890	69	8
1970	16	6
2011	8	10

V roce 1930 žilo v Přelšticích 59 Němců a 2 Češi.

Zajímavosti:

Budeme-li číst z originální mapy stabilního katastru z roku 1826, zjistíme, že osadu Přelštice tvořilo v té době šest statků na pozemcích číslo 73, 75, 76, 77, 80, 81

Statky a pole v Přelsticích, v pozadí Kleť, stav po roce 1970. Fotografie zapůjčila Kateřina Nováková, rodinný archiv Zelmanových

a přilehlé tři nezděné budovy s číslem pozemků 74, 78, 79. Také už stál domek při levé straně pod Přelsticemi, čp. 82 (dnes čp. 6).

Dne 20. ledna 1892 vypukl z neopatrnosti při střílení pasáčků a jednoho obyvatele ve stodole Františka Woische v Přelsticích oheň, který se brzy rozšířil na usedlosti čp. 5, čp. 3, čp. 2, čp. 1, které téměř zcela vyhořely. Dostavil se okamžitě pan farář s farní stříkačkou, novosedští hasiči se stříkačkou a později krumlovští a chvalšínští hasiči. Následkem silného mrazu však byla voda zamrzlá a stříkačky nemohli použít.

Letecké měřičské snímkování z roku 1946 odhaluje, že šest statků stále stálo a původně dřevěné přístavky se změnily na zděné. Dále při pohledu z výšky na náves je krásně patrná i kašna na vodu, umístěná vpravo při cestě z Kájova. Před osadou na téže cestě už stály dva domky při levé straně silnice, dnes číslo čp. 6 a čp. 12. Roku 1950 byl na poradě Krajského národního výboru a JČE zpracován plán elektrifikace, kde do seznamů obcí byly zařazeny i Přelstice.

Zajímavý snímek z roku 1964 ukazuje, jak se celá oblast polností v té době pod osadou rekultivuje. V roce 1965 byly zbourány dva statky a na snímku už není ani dům v severní části osady. Novodobější snímek z roku 1995 už ukazuje osadu tak, jak ji známe dnes, tedy pouze tři statky.

Až do roku 1964 patřila osada Přelstice pod obec Kladné a na okolních pozemcích hospodařilo JZD Novosedly. Po tomto roce povolil ONV Český Krumlov změnu názvu sloučených obcí Kladné a Křenov na obec Kájov a od této doby jsou Přelstice součástí Kájova, stejně tak i JZD přešlo pod Státní statky Kájov.

Koncem března roku 2015 byla v okolí Přelstic nalezena měděná žebra ze starší doby bronzové.

Zdroje: Český statistický úřad; Kájovská kronika 1656–1944; Digitální knihovna JVK – Technický jih 1949, ročník 16, číslo 10, str. 81; Kniha 750 let Kájova; Mozaika 2/2021.

Průhled skrz oblouk zaniklého statku čp. 2 v Přelštících – jsou vidět rozpadlé zbytky místního chudobince, stav po roce 1970. Fotografie zapůjčila Kateřina Nováková, rodinný archiv Zelmanových

Obytné stavení čp. 5 v Přelštících, stav po roce 1970. Fotografie zapůjčila Kateřina Nováková, rodinný archiv Zelmanových

Jak se žilo v Přelsticích v 70. letech - řidič na motorce projíždí po cestě z Kájova
Fotografie zapůjčila Kateřina Nováková, rodinný archiv Zelmanových

Obytná stavení v Přelsticích, po roce 1989. Fotografie zapůjčila Kateřina Nováková,
rodinný archiv Zelmanových

Na následující dvoustraně: Panoramatický pohled z dronu na dnešní Přelstice,
foto Josef Beňo, 2022

Účastníci nohejbalového klání po vyhlášení výsledků, foto Dan Vejvoda, 2022

TJ Sokol Kájov – nohejbal

Dan Vejvoda

Poslední víkendovou sobotu v měsíci červnu uspořádal nohejbalový oddíl TJ Sokola Kájov 13. ročník nohejbalového turnaje. Tohoto tradičního turnaje se zúčastnilo 10 trojic z nedalekého okolí, ale i trojice z Kladna. V nelítostných bojích ve skupinách, ale i ve vyřazovací části, tedy v play off, bylo vidět vyrovnané souboje, ve kterých často rozhodoval poslední míč celého zápasu.

Nakonec si vítězství v napínavém finále odnesla trojice nohejbalistů TJ Sokol Kájov ve složení Radim Novotný, Zdeněk Šváb, Štěpán Novotný, která porazila družstvo z Frymburka.

Po vyhlášení výsledku turnaje se všichni účastníci spolu s veřejností sešli na hřišti v pártý stanu, kde k tanci a poslechu hrála hudební skupina Rock and roll band Fido, Konečné pořadí týmů 1. KÁJOV I - 2. FRYMBURK - 3. Kladno - 4. HORNÍ PLANÁ - 5. VELEŠÍN - 6. VĚTRNÍ - 7. CIMPRCAMP - 8. SEŠLOST - 9. KÁJOV II - 10. HORNÍ BRÁNA ČESKÝ KRUMLOV.

Všichni účastníci turnaje i zábavy odcházeli domů s tím, že za rok se k nám zase rádi vrátí. Poděkování za organizaci celého turnaje a uspořádání si zaslouží pan Zdeněk Šváb, ale i všichni další členové nohejbalového oddílu TJ Sokol Kájov z.s.

Pohádková zastavení s čarodějnicemi a vílami, foto účastníci akce, 2022

Pohádkový les

Miloslava Vejvodová

Po nucené dvouleté pauze jsme 4. června 2022 ve spolupráci s TJ Sokol Kájov opět pořádali pro děti Pohádkový les. Počasí nám přálo, takže se této akci zúčastnil rekordní počet 246 dětí. V lese na ně čekalo deset stanovišť s různými pohádkovými postavami a děti plnily různé úkoly. Zakončení proběhlo na hřišti, kde děti dostaly sladkou odměnu a buřta na opečení. Tam si také mohly zaskákat na nafukovacím hradě nebo vidět modelová letadla v provozu. Chtěla bych touto cestou velmi poděkovat všem, kdo nelenili a přišli, a také těm, kteří se na akci podíleli. Velké poděkování také patří všem sponzorům.

Dětský karneval v kájovské škole, foto Lenka Augustinová, 2022

Vycházka na Hojdy za bylinkami, akce spolku Radost pro všechny, foto Lenka Augustinová, 2022

Koupel v ledové tříšti v návesním rybníku v Kladném, foto účastníci nedělní akce, 2022

Úsměvy na rtech otužilců z Kladného po koupeli v místním rybníce jsou důkazem, že otužování nepřispívá jen k prokrvení organismu, ale i k odplavování každodenního stresu, foto účastníci akce, 2022

František Ciml a jeho kapela #Černá, která se v Kájově zastavila v rámci svého festivalového turné, Štěpánka Cimlová, 2022

Kájovské léto

Štěpánka Cimlová

V sobotu 16. července proběhl na fotbalovém hřišti další ročník hudebního festivalu Kájovské léto. Po covidové pauze se opět podařilo dát dohromady pestrý program pro návštěvníky všech věkových kategorií.

Hudební odpoledne zahájila kapela Hrajeto oblíbenými hity v originálním harmonikovém pojetí. Další známé melodie nejen pro pamětníky nabídla legendární zpěvačka Yvetta Simonová.

Divácky velmi oblíbeným bodem programu byli talentovaní mladí muzikanti z Kájova a okolí sdružení v Rockovém orchestru Hudební školy Kájov pod vedením Františka Cimla. Zahráli celou řadu rockových a popových hitů. František Ciml poté vystoupil i se svou kapelou #Černá, která si do Kájova odskočila z velkých festivalových podií. Miláčky publika se staly děti z Klávesového oddělení Hudební školy Kájov pod vedením Štěpánky Cimlové, které zahrály a zazpívaly písničky z pohádek doplněné soundtracky ze známých filmů.

Den plný hudby zakončila oblíbená kapela Yo Yo Band, která roztancovala publikum v rytmu reggae.

Rockový dětský orchestr Hudební školy Kájov pod vedením Františka Cimla,
foto Štěpánka Cimlová, 2022

Kapela Yo Yo Band, foto Štěpánka Cimlová, 2022

Požární útok

Jihočeská hasičská liga 2022

Jitka Radimská (text), Alena Slámová (foto)

21. ročník soutěže „O pohár starosty obce“ byl dobrovolnými hasiči z Kájova věnován památce dlouholetého předsedy spolku Honzy Čulíka. Soutěžní klání celkem 35 družstev mužů a žen z okresů Český Krumlov, České Budějovice a Prachatice se konalo na kájovském hřišti dne 6. srpna 2022 a přilákalo hodně diváků. Vítězi v kategorii mužů se stali dobrovolní hasiči z Jaronic, v kategorii žen se na první příčce umístilo družstvo žen z Ledenic. Ceny předal vítězům starosta obce Bohumil Šíp, který rovněž poděkoval všem, kdo se podíleli na organizaci. Celkové pořadí naleznete na stránkách Jihočeská hasičská liga: https://www.jchl.cz/souteze.php?soutez_id=276

Kluci v akci

Vzpomínka na Honzu Čulíka

Předávání poháru vítěznému družstvu z Jaronic

Od roku 2010 je demografická křivka obyvatel v obci téměř lineární. Naše obec je mladá a obec může reagovat na kapacity školky, školy a ostatní občanské vybavenosti. Vítání občánků proběhlo 22. dubna 2022 a fotky najdete na webových stránkách obce. Slavnostní akt se konal na obecním úřadě za účasti rodičů a s vystoupením dětí z místní mateřské školy. Foto Jiří Semecký, 2022

V letošním roce nás opustili tito kájovští spoluobčané: Jan Pernica, Pavol Burdej, Jan Stanko, Marie Haklová, Ondřej Dušek a Zdeněk Sláma. Věnujme jim tichou vzpomínku... Na snímku pohled od křížku u Urbánků směrem ke Kájovu. Foto Jitka Radimská, 2022

Kamenná boží muka u Přelštic

Josef Beňo

Život a práce na venkově vždy velmi závisely na dobrém počasí. Nelze se podívat, že se lidé často obraceli k Bohu s prosbou o příznivé období, aby mohli vypěstovat a sklídit úrodu, nutnou k jejich přežití. Hledali pomoc, i když proti živlům obrany téměř nebylo. I dnes, panuje-li sucho, obavy z neúrody často vedou náš pohled k nebi s tichou prosbou o déšť, a naopak v období častých dešťů prosíme o sluneční paprsky. Výkyvy počasí, jaké zažíváme dnes, jsou pro nás mnohdy obtížné k pochopení, ale jak můžeme dohledat v kronikách, tyto povětrnostní excesy nebyly nikdy výjimečné. Důsledky extrémního počasí v našich končinách v současnosti zatím nejsou natolik dramatické, abychom se museli obávat o dostatečné množství potravin. Hlad nám, doufejme, zatím nehrozí, i když - souběžně s přítomnou situací v Evropě - doléhají nejen na jednotlivce občas i temné myšlenky.

V dobách minulých se půda obdělávala odlišným způsobem, rovněž sklizeň a uložení úrody se provádělo jinak, ovšem veškeré práce byly nadmíru obtížné, často až vyčerpávající. A až příliš často přírodní živly „sklidily vše dříve a nadobro“, až nezbylo nic, co by se odvezlo do skladů a sýpek. Navíc obyvatelstvo bylo závislé na vlastní produkci, nebylo možné očekávat pomoc z jiných oblastí či zemí, dodávky by nebylo čím zaplatit.

Zalistujeme-li v Kájovské kronice,¹ mnohé si potvrdíme - např. 14. června roku 1679 „k večeru padaly kroupy ve velikosti koroptvích vajec. Až k půl druhému kilometrovníku v okolí Kájova bylo obilí zničeno.“ Záznam z roku 1699 uvádí: „Jelikož letos pro vlhko na jaře a sucho v létě, žito a ječmen nestačily, nastala velká drahota. I když byl již uzavřen s Francií a s Turky mír, nebyly daně a dodávky sníženy pro celá panství, ani pro poddané, naopak, byly ještě zvýšeny. Tím vznikl nesmírný tlak na občany a celý lid z toho hladověl. Sedláci a panští hospodáři propouštěli čeledě, nemohli jim poskytnout chleba. Tato přecházela do jižního Rakouska, kde byla úroda dobrá či chodila žebrat po domech. Nabízela své služby jen za chleba, tak daleko to došlo. I když nebyla taková drahota jako roku 1694, byla větší bída. Tehdy lidé vyměňovali za pouhý chléb prostěradla, šaty, nářadí atd. Nyní však nemají nic, co by prodali. Libra chleba stála 3 krejčary.“² V roce 1723, 10. června, se událo toto: „Následkem náhlého prudkého deště se tak rozvodnil potok tekoucí přes Kájov, že všechny louky kolem potoka byly pod vodou. 60-tiletí muži se nepamatovali na takovou záplavu. Seno bylo naprosto zničeno, k ničemu jinému nebylo než ho dát ovcím. Všechny mosty směrem ke Krumlovu po knížecí cestě byly strženy, též v Kájově dva trámy, které byly na louce položeny přes potok. Velký most, který na cestě do Krumlova zůstal, ale byl však poškozen. U schodů pod domkem hrobaře byla stržena nahoře zem a voda podemlela obě postranní zdi, schody byly silně poškozeny a zaneseny zemí. Z kostelních peněz se to pak muselo všechno opravovat.“

Sloup u Přelštic, foto Josef Batík, 1994

Ve snaze odvrátit tyto pohromy lidé často stavěli boží muka, k nimž se mohli utíkat se svými prosbami a nadějemi. Nejčastěji se pořizovala muka kamenná, z materiálu, jenž sám mohl lépe odolávat nepřízní počasí. Kamenná boží muka představují drobnou sakrální památku, obvykle ve tvaru sloupku, pilíře (čtyřhranného či vícehranného), v horní části jsou osazena takzvanou kaplicí, jakousi zmenšeninou výklenkové kapličky, nezřídka s výklenky na všech stranách. Tyto památky jsou zachovaným hmotným dokladem zmíněné zbožnosti, u nich se naši předci modlili k Bohu, Panně Marii a též ke světcům – ochráncům či patronům hospodářství, zdraví či úrody. Nejinak tomu bylo i v případě vzniku a posláni sloupu v Přelšticích.

Jak jsme se mohli dočíst v citaci z kroniky, bylo klima přelomu 17. a 18. století velice nepříznivé a v důsledku mnohých přírodních katastrof nastala taková bída, že pro zachování holého života lidé jedli šťovík nebo seno. Tyto události přiměly roku 1725 místního faráře Matěje Pichlera, aby nechal vyrobít kamenný sloup toskánského typu,

do výklenku kaplice dal osadit obraz se světci. Cílem byla touha vyprositi ochranu pro obiloviny na pozemcích kolem Kájova před extrémní nepřízní počasí. Místem pro osazení sloupku byl zvolen pozemek u královské cesty pod Přelšticemi. Lze se domnívat, že poloha sloupku splňovala dva důležité předpoklady. Sloupek byl snadno přístupný při používané cestě a jeho pozice byla na vyvýšeném místě, v nadhledu nad Kájovem. Odtud mohla Panna Maria a několik svatých Pomocníků z obrázku ve výklenku božích muk neustále dohlížet a střežit úrodný kraj, zahánět nepohodu a přinášet naději na vlídné počasí. Božím mukám požehnal sám zřizovatel, doklad přináší opět kronika.

Farářské požehnání k nově osazeným božím mukám, citace z téže kroniky.

1725, 25. dubna: „*Já P. Matěj Pichler, místní farář jsem požehnal nově postavený sloup z kamene na kájovském pozemku směrem k Přelšticím na královské cestě ke cti Blahodárné Panny Marie, sv. Josefa, sv. Jana Nepomuckého, sv. Donata, sv. Floriána a Sebastiána, jelikož všichni tito svatí byli vymalováni na obraze vloženém do sloupu. Příčina, proč jsem tento sloup postavil, byla, aby přimluvou svatých bylo chráněno obilí na pozemcích Kájova a okolí od krupobití, větrů, blesků a ode všeho zlého a naplněno bylo požehnáním z nebe.*“

Sloup u Přelštice znovu vztyčený v roce 2020, foto Josef Beňo, 2022

Zjevná již pod kopcem, při procházce směrem na Přelštice nezištně potěší každého skromná, restaurovaná kamenná památka, stojící při levé straně cesty. Krásný, po rekonstrukci dosud stále bělavý sloup jistě vybízí k zastavení a možná i k zamyšlení. Snad i násobí neobvyklé zpestření osobních prožitků při toulkách kolem Kájova. Současná podoba sloupku už není do detailu zcela identická, jeho umístění však nesporně autentické zůstalo. Nabízely se domněnky, že kamenná muka mohla být součástí Růžencové cesty³ z Českého Krumlova do Kájova, jež by tímto směrem snad pokračovala dále. Tato úvaha, jak jsme se mohli dočíst v kronice, je však mylná.

Sloup ještě před rokem 2015 vykazoval mnohá poškození způsobená především povětrnostními podmínkami, možná i lidskou nevědomostí až hloupostí. Zcela chyběla vrcholová část, kamenná kaplice. Na černobílé fotografii z roku 1994 je patrné, v jakém žalostném stavu se už sloupek nacházel. Jeho kaplice nebyla nalezena a na zemi zůstala už jen kruhová hlavice sloupku. Od roku pořízení této fotografie muselo ještě uběhnout 21 let, aby se tato vzácná kamenná boží muka dočkala restaurování.

V roce 2015 se na stole Obecního úřadu objevila cenová nabídka na restaurování tohoto sloupu od pana MgA. Jana Koreckého, za 49 500, - Kč⁴. Po dobu tří měsíců byla památka složitým procesem u kameníků pana Koreckého a pana MgA. Lukáše Hosnedla renovována. Poškozené památce byla dodána patřičná péče renovací původních dílů postamentu, středového dřívku sloupu a kruhové hlavice. Posledně jmenovaná část představovala pro mistry restaurátory náročnou práci při odstraňování skvrn od stékajících korozních produktů, vzniklých

Jiří Semecký, Frída Červová a Josef Beňo
foto Jitka Radimská 2022

po železných spojovacích trnech. Aby dílo bylo v ikonografické celistvosti úplné, byl sloup doplněn o chybějící část horní kaplice a o kovový křížek.⁵ Od května 2015 je díky restaurátorům kamenný sloup barokního tvarosloví toskánského typu zrenovován a nově osazen na původní místo. I když sloup už nenese obrazy světců ve výklenku někdejší kaplice, boží muka opět zkrášlují své okolí v Přelšticích, jako v dobách vzniku roku 1725. Nakolik naplňují své poslání dnes, nechávám na Vašem zamyšlení.

Rád bych popřál tomuto krásnému sloupku dlouhá léta života bez újmy, s pravidelnou péčí, jakou si památka zaslouží. Nyní už víme, jakou úlohu pro kájovské obyvatele sloupek u Přelštic zastává a naplňuje. Přejme si, aby nám boží muka dále dohlížela na přízeň počasí nad Kájovem, aby kraj nebyl bičován přírodními katastrofami, aby úroda mohla být stále tak štědrá jako doposud.

1 Kájovská kronika 1659-1944

2 1 Libra = cca 0,5kg. Dostupné na <https://cs.wikipedia.org/wiki/Libra>, citováno dne 4. 1. 2022

1 Krejcar = cca 12Kč Dostupné na <https://www.numismatikacb.cz/Cim-se-drive-v-ceskych-zemich-platilo-a-co-se-dalo-z-vyplaty-koupit-b3567.htm>, citováno dne 4. 1. 2022

Hodnota krejcaru je vypočítaná z přepočtu 1 kopy vajec, tehdy za 15 krejcarů.

1 kopa = 60ks

1 vejce/r. 2021 = Ø 3 Kč, tedy kopa - 60x3=180 Kč. 180 Kč=15 krejcarů/180:15 = 12/1 krejcar = 12 Kč

3 Mareš, F., Sedláček, J., *Soupis památek historických a uměleckých v království Českém od pravěku do polovice XIX. století. XLI. Politický okres Krumlovský*. Praha 1918. [...] „R. 1667 postavil krumlovský Dr. Ondřej Volkshofer na cestě z Kájového do Krumlova 15 kamenných sloupků tajnosti lidského spasení, z nichž pouze 4 ještě stojí; jsou již barokní, nenalezly však obliby, [...]“, s. XXVII. Pozn. autora – též tzv. sloupky Růžencové cesty.

4 Informace z Časopísku, 1/2015. Rada obce projednala 49.800,-Kč, cena nakonec upravena od J. Koreckého na 49.500,-Kč

5 Informace v odstavci čerpány z *Restaurátorské zprávy MgA. J. Koreckého*.